

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul I
N-rul 14

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, Mihai Popovici, Gh. Bogdan-Duică, Ion Lupăș, Onisifor Ghibu, V. C. Osvadă, Radu Dragnea și Ion Clopoșel

Exemplarul 12 lei

CLUJ, DUMINECĂ 13 IULIE 1924

C U P R I N S U L:

- PROBLEME SOCIALE:** Organizatorii *Ion Clopoșel*
 Fazele naționalismului rus *R. D.*
 Ideia de revoluție la Karl Kautsky *N. Bagdasar*
- ACTUALITĂȚI:** Partidul național-țărănesc *Soveja*
 Trei luni în Basarabia *Onisifor Ghibu,*
 Intermediatorii (*una și alta din Basarabia*) *Leon Donici*
- DISCUȚII LITERARE:** Titu Maiorescu și Mihail Eminescu
 (*Documente din Blaj*) *G. Bogdan-Duică*
- SĂNĂTATEA PUBLICĂ:** Biopolitica *Dr. Iacobovici*
- ÎNVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE:** Răspândirea cunoștințelor
 puericulturale în învățământul poporal *Dr. Gh. Popovici*
- SCRISORI DIN PARIS:** Metoda de unificare în Alsacia și
 Lorena *Andrei Oțetea*
- SATE, ORAȘE, REGIUNI:** Bihorul *Dr. C. Pavel*
- PROBLEME ECONOMICE:** Tensiunea economică *Ion Clopoșel*
 Perpetuarea inmixtiunii *Vasile C. Osvadă*

CRONICI DIVERSE: *Fapte și observațiuni săptămânale. — Concordatul cu Vaticanul. — O biblie pentru ambele biserici românești. — Un turneu important. — Ecouri de presă. — Monografia lui Pierre Loti. — Premii literare. — O romancieră română. — Un nou tarif Cfr. — Un contencios franco-român la Paris. — „Le Figaro” literar despre Panait Istrate. — Conferința dela Praga și Rusia. — Săptămâna economico-financiară. — Administrative. — Redacționale. — Bibliografie.*

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, STRADA BABA NOVAC NR. 5.
 Abonamente: pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SOCIAL-ECONOMICĂ

COMITETUL DE DIRECTIE: Vasile Goldiș, D. Gusti, Mihai Popovici, Gh. Bogdan-Duică, Ion Lupas, Onisifor Ghibu, Vasile C. Osvadă, Radu Dragnea și Ion Clopoțel.
COLABORATORI: I. Agârbiceanu, T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, A. Banciu, A. P. Bănuș, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, N. Dașcovici, S. Dragomir, I. Duma, A. Esca, M. Florian, I. Flueras, V. Ghidionescu, N. Ghiulea, dr. Axente Iancu, Petru Ilcus, Emil Isaac, D. B. Ionescu, Iosif Jumanca, dr. Const. Lacea, dr. Aurel Lazăr, dr. Aurelian Magier, ing. Macșai, Augustin Maior, dr. Sabin Manuilă, Simeon Mehedinți, Ștefan Mețes, dr. Iuliu Moldovan, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, Ion Nandriș, Zenovie Păclișanu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, I. Rem. Anselme, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, G. Șerban, F. Ștefănescu-Goangă, Const. Sudețeanu, inginer Suluțiu, D. Tomescu, dr. Aurel Voina, Dumitru Voina, dr. Ion Voinea, Tiberiu O. Vornic, dr. Nicolae Zigre

Reprezentanți în provincie:

Oradea-Mare: prof. Iosif Fogan
Cernăuți: prof. dr. Vasile Gherasim
Arad: ziarist Laurentiu Luca
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof.-ziarist Alex. Lupeanu
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoj: Pavel Grecu (redacția Cartea Satelor)
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca
Careii mari: prof. Ghergariu

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas (Iohanul-vechiu)
Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Iosif Jumanca
Maramurăș: I. Bîrlea și dr. Vasile Filipciuc
Mehadia: Coriolan Buracu
Hațeg: prof. Vasile Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime): pr. Ioan Rafiroiu
Selște: prof. Alex. Iosof.

Redactor la București: Gh. Vlădescu-Răcoasa.

Correspondent la Paris: Petru Drăghici.

BIBLIOGRAFIE

Primum la redacție:

— Eugen Relgis: „Petru Arbore“, roman în 3 volume. Editura „Umanitatea“, București.

— O. N. Panaitescu: „Studiu asupra învățământului economic industrial“. București, 1924, 44 pagini.

— Revista „Omul liber“, Nr. 14, anul I. București, str. Bucovinei 14. Abonament anual 120 lei.

— „Chestiunea luptei antiveneriene“ în armată, de Dr. Ad. Apostol. Tip. Viața, Cluj.

— „Paharul blestemat“ (poezii) de G. Rotică. Ed. Casei Școalelor, București 1924.

— Rev. „Junimea literară“ Nr. 1-2 din 1924, Cernăuți, str. Domnească 33. Abonament anual 150 lei.

— „Icoane Maramureșene“, revistă de cultură. Anul I, Nr. 9—10. Satu-Mare.

— „Din templul meu“ (poezii) de Emil A. Chiffa.

— „Tinereță“ (poezii) de G. Tutoveanu. Tip. „Ramuri“ din Craiova, 1924. Prețul lei 22.

— „Ideia europeană“, Anul VI. Nr. 147. București, Pasagiul român 20.

— „Năzuința“, revistă pentru literatură, știință, artă. Anul III. Nr. 2. Craiova, 1924. Abonamentul 150 Lei

Abonați revista „Societatea de Măine“! Apariția unei publicații săptămânale cum este revista noastră, reclamă mare cheltuire de forțe intelectuale și materiale. Ne străduim să fim de mult folos pentru public, să-l servim cât se poate de bine. Suntem în drept să cerem însă și publicului o apreciere obiectivă și atentă și să răspundă întreprinderii noastre, înscriindu-se în cât mai mare număr printre abonații revistei. Facem sacrificii, consăcram toate orele noastre de muncă pentruca să asigurăm o prosperitate cât mai mare revistei „Societatea de Măine“, în credința că publicul ne va înțelege și va face și el mica sa jertfă plătind înainte abonamentul. Nu vom avea decât abonați plătiți înainte, pentrucă nimeni nu poate pretinde dela noi să-i acordăm credit, într'o vreme când nici noi nu ne răzimăm pe credite și când peste tot circulația creditului este atât de redusă. Prosperitatea noastră este în funcțiune de abonați. Vom fi oglinda fidelă a frământărilor sociale și economice, ne vom păstra independența până la sfârșit, însă oricâte sacrificii am face știm că totul este zadarnic dacă publicul nu ne întovărășește cu simpatie și înțelegere. Și ar fi păcat de cheltuieli și de oboseală. Ne permitem deci a face apel către cititori să ne trimită cât mai repede posibil abonamentul lor.

BĂILE BAZNA

Medic oficial al băilor

Dr. G. SGLIMBEA

Chirurg gynecolog al Spitalului Sighișoara,
fost asistent de clinică la Paris

VILLA SORRENTO

S'a deschis și funcționează stațiunea balneară nou reconstruită

Instalațiuni moderne de băi. Hotel nou. Lumină electrică. Apaduct. — Salon de cură. Muzică permanentă. — Locuri de sport, parcuri, păduri, etc. Bucătărie românească și germană. — Comunicația ideală prin gara Radna, pe linia principală București—Arad.

LIPOVA

**CARDIACI! FEMEI!
NERVOȘI! REUMATICI!**
Cea mai ieftină stațiune din țară!

Cereți prospecte!

DIREȚIUNEA BĂILOR LIPOVA (BĂNAT).

Ingrijire medicală distinsă. Pentru asigurarea confortului modern, direcțiunea a investit un capital foarte mare ridicând edificii noi și reconstruind pe cele existente. — Ape minerale superioare, bogate în acid carbonic. Clima constantă, moderată.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

CLUJ, DUMINECĂ 13 IULIE 1924

Anul I

N-rul 14

EXEMPLARUL 12 LEI

ORGANIZATORII

Crizele devenite cronice ale vremii noastre împing omenirea la desna-dejde și pesimism. Marelui elan de bucurie al victoriei îi urmează un val de îndoială în puterile omului. State cu civilizații bătrâne își reformează în intervalele scurte regimurile politice, până ce vor găsi pe adevărații organizatori cari să asigure prosperitatea publică. Cu cât mai grea va fi situația țărilor tinere cari au totul de făcut dela început! Curentul de descurajare va fi cu atât mai mare aici. În asemenea vremuri de grele și serioase încercări, cel mai cuminte lucru ar fi să se solicite concursul tuturor celor buni și pricepuți, pentru a ieși cu bine din vâltoare.

Astăzi se vedește la toate neamurile preponderanța bărbaților cu talent de organizație. Cu cât numărul lor va fi mai mare, cu atât mai repede este dată și șansa biruinței.

Noi n'am fost un popor ale cărui calități să se fi afirmat și oțelit în focul realităților. Imprejurările tiranice ale istoriei ne-au ținut departe de posibilitățile înfăptuirilor fecunde, hotărâtoare pentru destinul nostru. Am plutit secole dearându-l la suprafață, în lumea sfintelor visuri de înălțare. Mărețe ideologii au ținut aprinsă în noi conștiința despre o menire specifică a noastră în lume.

Iată-ne acum în fața realităților. Avem libertățile realizărilor. Deocamdată ne mișcăm stângaci în propria noastră casă. Cu toată inteligența noastră este deschisă, susceptibilă la toate progresele, totuși nu simțim terenul destul de solid sub picioare.

Nefcrederea și nesiguranța însă pot fi învinse. Arma este în mâinile noastre. N'avem decât să ne hotărâm a ne da seama de realități și a iscodi mijloacele cari ne vor face stăpânii situației. Un mijloc eficace este studiul mai aprofundat al problemelor social-economice, dela a căror deslegare fericită spe-

răm înlăturarea marilor crize sociale de astăzi.

La noi mai stăruie încă un spirit refractar față de problemele acestea. Probabil caracterul nostru de popor visător și tradiționalist ne face să nu dăm încă prea multă atenție necesităților aspre ale vieții social-economice. Nu exclusiv din vina noastră am ajuns să disconsiderăm arterele de viață ale unui neam, și prin concursul nefast al împrejurărilor istorice. Regimurile de apăsare politică și economică ne-au condamnat la un fel de pasivitate, lipsă de interes față de cele mai ardente nevoi ale noastre.

Nu fără efort putem să ne emancipăm de sub povara acestui spirit ereditar. Dar trebuie să o facem. Întârzierea nu poate fi decât în dauna noastră.

Cercetările în domeniile social-economice animează, îndeamnă la înfăptuire. Cu cât pregătirea va fi mai completă, cu atât se trezește și simțul de întreprindere și organizare. Pregătirea teoretică primează. Ea îți deschide orizonturile, îți dă ansamblul unor operațiuni de o eficacitate socială mai mare. Nu vom avea organizatorii așteptați decât în măsura în care se va spori numărul inițiaților . . .

Ce folos de bogățiile imense naturale cu cari ne place să paradăm, dacă țara nu are forțele necesare cari să le știe transforma în bogății ale populațiunii? Este o mândrie vană, care ne orbește, ne ține ochii legați pentru a nu ne da seama de realități.

O dovadă de importanța problemelor social-economice, ne-o dă socialismul. Nu credem că socialismul mai poate fi astăzi pentru cineva o sperietoare. Socialismul nu este altceva decât problema economică însăși. El s'a născut ca o necesitate în vremea crizelor celor mai mari. S'a ridicat cu putere elementară contra inechităților sociale, a pretins un regim egalitar în care măsura valorilor este munca. Soluțiile socialismului nu sunt

unice, ci controversele împart pe socialiști în multe fracțiuni. Nu vrem să declarăm ca juste toate soluțiile lui, căci ele sunt deocamdată aproape numai deslegări teoretice. Examenul veracității lor încă nu s'a făcut. Noi nu pledăm numai decât pentru recunoașterea, adeseuna, însușirea socialismului, ci doar pentru cunoașterea lui. Nu mai poate fi legitimă aversiunea față de el, oricât de refractari, exclusiviști și habotnici-tradiționaliști am fi. Poate că unele din imensele crize cari sfâșie astăzi omenirea vor putea fi rezolvite decât prin soluții socialiste. Vechi partide engleze și franceze au consimțit în mod voluntar să facă loc partidelor socialiste, la putere, în speranța că acestea vor ști să curme anomaliile vieții de astăzi a statelor, se vor dovedi buni organizatori. Socialismul moderat englezo-francez poate inaugura o epocă nouă de pace și progres. De ce atunci să persistăm cu orice preț în prejudecățile noastre anti-socialiste?

Suntem familiarizați cu doctrinele în antiteze cari proclamă superioritatea factorilor psihici asupra celor economice. Ele însă nu pot deține adevărul întreg. Chiar dacă factorul economic nu stă la baza tuturor fenomenelor sociale, totuși nu i se poate contesta țaria sa în a îndruma și determina în bună parte multiplele ramificațiuni ale activității omnești.

Printr'un sistem nimerit de producțiune și apropiatiune crizele vremii pot să dispară, făcând posibilă ivirea unui mediu de liniște productivă. Cultura și știința nu pot înflori decât în mediuri nesguduite de crize sociale.

Dacă vitregia vremurilor ne-a împiedecat să consolidăm temeiurile noastre social-economice și ni a refuzat instituțiile superioare de știință și cultură, astăzi ne stă în voie să ne consacram timpul și priceperea pentru a umplea locurile și a ne îndrepta spre drumul cercetărilor curajoase. Ion Clopoțel

NOȚIUNEA DE REVOLUȚIE LA KARL KAUTSKY

Se poate susține cu mult temei că noțiunile își au și ele viața lor proprie: se nasc, se dezvoltă, trăiesc și dispar. Cuvinte, cu un înțeles la început nedeterminat, cu o sferă flexibilă, cu un conținut obscur, se transformă cu timpul în noțiuni cu sfere bine determinate și conținutul precis. Obscuritatea și imprecizia, care zac la început în ele, dispar treptat-treptat, ca să dea puțința unei utilizări a lor treptate și clare. Opera de conturare a sferei și de limpezire a conținutului lor este fructul muncii mai multor generații, că germele nu se transformă în câteva clipe în planta de mai târziu. Pentru aceasta se cere negreșit timp, — timp în care toți factorii interesați la dezvoltarea ei au puțința să acționeze.

Astfel luptele pe care le-au dus în trecut oamenii de știință între ei pentru vreo problemă, au sfârșit în cele din urmă prin fixarea definitivă a conținutului și a sferei unei noțiuni. Sau, și dimpotrivă, se poate spune că luptele pe care ei le-au dat între dânșii pentru anumiți termeni științifici, au reușit să deslege o problemă. Cât de infructuoasă nu ne apare nouă astăzi toată gimnastica de cuvinte a sofistilor greci, și totuși acest sport de cuvinte, prin care se putea demonstra că același lucru poate fi privit cu tot atât de temei și ca adevărat și ca fals, a dus la fundarea logicii lui Aristoteles! Sau cu cât interes nu se urmărește și astăzi lupta ce s'a dus cu pasiune între oamenii de știință pentru lămurirea noțiunii de „specie“! Și această luptă a avut două rezultate: a deslegat o problemă și a precizat o noțiune.

Noțiunile sunt la început nebulose și informe, ca piatra din care artistul cioplind scoate opera de artă. Acest lucru se întâmplă nu numai cu noțiunile din cuprinsul câmpului științific, ci și cu celelalte noțiuni pe care le întrebuițăm în vorbirea vulgară. Toate sunt supuse aceluiaș proces de transformare și de precizare. Durata procesului atârnă în limba vulgară de rolul pe care-l joacă noțiunea în viața de toate zilele, tot așa precum în viața științifică ea atârnă de interesul pe care-l deșteaptă pentru vreo problemă. Cu cât problema este mai importantă, cu atât noțiunea reușește să

parcurească mai repede stadiile acestui proces.

Nu e de mirare deci dacă adevărateori au fost angajate lupte științifice, care n'au dus la nici un rezultat, fiindcă părțile combatante stăteau pe un teren șubred. Și nu se pot aduce din această pricină acuzări luptătorilor de ambele părți, cari cu o egală bună credință duceau cu înverșunare lupta. Cauzele trebuiesc căutate de multe ori în noțiunile însăși, care nu revelează tuturor aceeași sferă și acelaș conținut — și de aici urmează toate neînțelegerile. De aceea s'ar putea vorbi cu foarte bun temei de un „șiretlic“ al noțiunilor, care mă face pe mine să descoper numai o parte din înțelesul lor și pe un altul cealaltă parte. Amândoi ne certăm cu bună credință, fără să observăm în ce stă vițiu în tregii dispute până când vine un al treilea și ni-l arată, punând degetul pe el. Din acel moment obiectul nu mai apare nici numai alb cum îl vedeam eu, nici numai negru cum îl vedea din partea lui adversarul meu, ci e cum ni-l arată cel de-al treilea care a intervenit în dispută: și alb și negru. Iar din acel moment noțiunea obiectului a primit pentru noi amândoi un alt înțeles.

Lupta aceasta în jurul noțiunilor ia un caracter cu atât mai aprins, cu cât ele se referă la schimbarea raporturilor din viața politică sau socială. Atunci toate cercurile sunt interesate și toate iau parte activă la ea, atacând sau apărând. Căci e în joc doar organizația însăși a societății, capitalul ei moral, ființa ei întreagă. Nu numai rațiunea, cum ar trebui, ia parte la conflict, ci și pasiunea. Toate clasele sociale sunt silite să participe la luptă, fiindcă o nouă organizare a societății înseamnă atingerea intereselor lor vitale de clasă, înseamnă de pildă favorizarea unor clase și asuprirea altora, proclamarea ca normă politică a principiului luptei de clasă sau desființarea oricăror clase. De aici urmează consecințe incalculabile pentru întreaga societate, pentru progresul ei, pentru cultura omenească în genere.

Una din aceste noțiuni este noțiunea de „revoluție“. Născută din experiențele politice ale trecutului, ea cuprinde în sine o mulțime de note, care fac din ea ceea ce știu cu toții:

revoluție înseamnă luptă înarmată între membrii aceleiași societăți, vărsare de sânge, incendiere de palate, baricade, moarte, într'un cuvânt deslănțuirea tuturor barbariilor de care este capabilă speța umană. Ea a luat ființă mai ales, cum spune Kautsky, în sensul care i-l dăm noi astăzi, din scenele revoluției franceze. Baricade, ghilotine, asasinat și alte grozăvii sunt fapte care, după mentalitatea comună, constituie note esențiale ale noțiunii de revoluție. Termenul n'a rămas totuși în aplicarea lui numai în domeniul faptelor politice și sociale. El a trecut în știință, în artă, în tehnică. O teorie științifică, acceptată de toți ca adevărată, fiindcă era socotită că se sprijină pe adevăruri imutabile, este într'o bună zi recunoscută ca falsă și răsturnată de alta care susține tocmai contrarul. Ceea ce era socotit până atunci ca etern și universal valabil, devine o teorie falsă, o fundamentală eroare științifică. Teoria nouă i-se substituie ei și-i ia locul. Avem atunci, cum se obișnuiește să se spună, o revoluție științifică. Sau apare în artă o personalitate, care descoperă noi forme ale frumosului, deschide noi perspective artei, crează motive nouă de sensibilitate rămase până atunci nevăzute. Cu toți spunem atunci că avem de-a face cu o revoluție artistică. Același lucru se întâmplă în tehnică. Când a fost inventată mașina cu vapori sau descoperită forța motrică a electricității, tot specialiștii au sărit în sus strigând de bucurie: încă o nouă revoluție în tehnică.

Dar, pe când în toate celelalte domenii revoluțiile sunt așteptate cu nerăbdare și primite cu bucurie, în domeniul politic și social, ele caută să fie din timp prevenite și la nevoie reprimite fără milă. Căci experiențele se fac aici cu material uman și nimănu-i este îngăduit să recurgă la experiențe care pun în joc vieți omenești. Asprimea luptei politice sau sociale provine din pornirea înverșunată a celor amenințați în interesele lor de clasă de a-și apăra cu orice chip privilegiile și din pornirea celor cari se socotesc nedreptățiți de a-și cuceri prin orice mijloace drepturile. Din acel moment conflictul ia ființă, revoluția este în toi. Mintea rece nu mai este în stare să țină în mâni frânele mulțimilor dominate de patimă, expuse celor mai variate capricii.

Numai după ce potopul a încetat, încep apele să și intre în mare.

Doctrina socialistă însă n'a rămas la această concepție despre revoluție. Ea a venit cu contribuții nouă, lărgind noțiunii de revoluție sfera și purificându-i conținutul. Karl Marx a adus în această privință primele lumini. Pentru el revoluția nu mai înseamnă ceea ce suntem noi obișnuiți să înțelegem, un fapt cu caracter aproape exclusiv politic, ci pentru el revoluția are un caracter economic și juridic. Ea înseamnă, în concepția lui, „răsturnarea mai mult sau mai puțin înceată a întregii construcții uriașe politice și juridice a societății, răsturnare care rezultă din transformarea bazelor ei economice“. În același sens dat de Karl Marx definește și Karl Kautsky noțiunea de revoluție¹⁾.

Ce înseamnă revoluție după Karl Kautsky? Trebuie să deosebim, spune el, *reformele de revoluții și revoluțiile politice de revoluțiile sociale*. Ce sunt reformele? Ele sunt „măsuri care caută să adapteze organismul juridic și politic al societății la condițiile economice care s'au schimbat“. Ele sunt realizate „de clasele cari până atunci au dominat economic și politic societatea“, iar faptul că ele au fost realizate de bunăvoia sau de presiunea exercitată de clasele în interesul cărora reformele sunt acordate, nu schimbă caracterul lor de reforme: Revoluție înseamnă ceva mai mult. Dispozițiile care tind să schimbe construcția juridică și politică a societății primesc numai atunci denumirea de *revoluție*, „când ele pleacă de la o clasă, care până atunci a fost politic și economic asuprită și care a cucerit puterea politică, pe care trebuie s'o folosească în chip necesar în propriul ei interes“, adică „să răstoarne mai mult sau mai puțin repede întreaga construcție politică și juridică“ a societății „și să creeze noi forme de viață socială“. Deosebirea între reforme și revoluții nu stă deci în faptul cum sunt ele înfăptuite, ci de cine sunt înfăptuite. Căci după Kautsky revoluție nu înseamnă în chip necesar lupte de stradă, baricade și ghilotine, ci ca și pentru Karl Marx, „transformarea politică și juridică“ a organizării sociale, prevenită din

schimbarea condițiilor economice. Revoluțiile se pot foarte bine petrece în chip pașnic ca și reformele, fără ca ele să și piardă câtuși de puțin caracterul de revoluții. Ceea-ce le impregnează lor această pecetie este clasa socială, care până atunci a fost politic și economic apăsată. Revoluție politică înseamnă „cucerirea puterii de Stat de clasa până atunci apăsată“, ea alcătuiește deci „o notă esențială“ a noțiunii de revoluție socială. Revoluția politică este numai un mijloc al revoluției sociale. Fără revoluția socială, revoluția politică nu are nici un sens și nu poate duce la nici un rezultat. Ea capătă numai atunci un înțeles, când străduințele ei se reazimă pe factorii economiei și izbânda ei însemnează începutul unei nouă înfățișări juridice, economice și politice a societății.

„Cine refuză principalul revoluția politică ca mijloc al răsturnării sociale sau își limitează mijloacele la dispoziții care pot fi înlăptuite de clasele dominante, acela este un *reformator social*, oricât ar fi de opus chiar idealul lui social de forma socială existentă. Dimpotrivă, oricine luptă ca o clasă până atunci asuprită să cucerească puterea în stat, acela este un *revoluționar*“. Revoluționarul nu trebuie să piardă din vedere două lucruri: întâi, că acțiunea de emancipare politică și economică trebuie să plece de la clasa exploatată și al doilea, că puterea politică trebuie să revie clasei până atunci apăsată. Preocuparea lui continuă este să ajungă la realizarea idealului lui social prin clasa nedreptățită. El nu-și pierde caracterul lui de revoluționar, spune Kautsky, chiar atunci când prin reforme tinde să ajungă la cucerirea puterii politice de către clasa apăsată. Ceea ce-l deosebește pe el de reformator, este că el cucerește reformele prin conștiința de luptă a clasei nedreptățite; el *silește* clasele dominante să dea reformele; el obține reformele prin teama pe care o exercită solidaritatea conștiință a clasei exploatate asupra celei dominante. Clasele dominante nu acordă reformele de dragul dreptății sociale, ci de *teamă* clasei dușmane. Dar el ar rămâne totuși un simplu reformator social, dacă n'ar năzui la cucerirea puterii politice de către clasa apăsată. Căci aceasta face din el un revoluționar.

Când clasa apăsată a pus mâna

pe conducerea politică a societății, abia atunci avem de-aface cu o revoluție și anume cu una politică. Ce-ar fi putut fi până atunci, nu se poate numi revoluție. Caracterul esențial al revoluției politice îl constituie cucerirea puterii de către clasa asuprită. Ei însă trebuie să-i urmeze revoluția socială, căci aliminteri toate străduințele ar rămâne fără roade.

Dar revoluția socială nu atârnă de voința nimănui ca să fie deslănțuită, precum nu atârnă de voința nimănui ca s'o împiedice. Ea nu poate lua naștere decât din anumite condiții date, din anumite raporturi economice, care nu pot fi create sau împiedecate după plac. Procesul economic al societății se desvoltă în chip necesar, precum consecința într'un silogism rezultă cu necesitate din cele două premise. Orice fapt economic e o urmare necesară a altor fapte economice. El trebuie privit deci ca atare. Intregul proces economic trebuie privit ca o înlanțuire strict necesară a unor fenomene mecanice, care sunt așa cum sunt și nu pot fi schimbate. Starea de miserie și exploatare a clasei proletare de către clasa capitalistă, nu poate fi evitată în organizarea capitalistă, oricât de bine organizată și oricât de conștientă ar fi clasa muncitoare. Stă în natura însăși a societății capitaliste să exploateze clasele muncitoare. Ea nu poate proceda altfel, căci ar însemna să se distrugă de bunăvoie pe sine înăși. Lupta acută dintre cele două clase, dintre clasa capitalistă exploatatoare și clasa muncitorească exploatată, e un fapt care nu poate fi evitat, atâta vreme cât dăinuiesc aceleași raporturi economice. Cât timp va exista o societate capitalistă, va exista o clasă proletară. Și cât timp va exista o clasă exploatată, va exista luptă de clasă. Nu se poate gândi societate capitalistă fără clasă asuprită, precum nu se poate gândi noțiunea de cauză cu noțiunea de efect. Ambele sunt noțiuni corelative și numai prin suprimarea uneia se suprimă cealaltă.

Desvoltarea uriașă a clasei capitaliste ascunde în ea germele propriei sale distrugerii. În virtutea procesului dialectic, care domină întreaga evoluție a istoriei, societatea capitalistă, prin avântul ei economic fără margini, se distruge fără să vrea pe sine însăși. Ingrămădirea de capitaluri în întreprin-

1) În legătură cu problemele de față sunt de consultat în deosebire următoarele lucrări de Karl Kautsky: „Die soziale Revolution“, „Der Weg zur Macht“, „Der neue Staat“ „Demokratie oder Diktatur“, „Das Weiterstreben der Revolution“.

deri uriașe înseamnă executarea unui număr cât mai mare de muncitori. Iar cu aceasta lupta de clasă devine mai întinsă, mai aspră, mai atare. Intreprinderile cu proporții mari, în care sunt angajați sute de mii de muncitori, au două avantaje: întâi, netezesc terenul pentru socializare și al doilea deșteaptă conștiința de clasă la muncitori, ambele condiții indispensabile ale revoluției sociale. Căci revoluția socială, spune Kautsky, nu poate lua naștere, dacă nu există „posibilitatea ei economică” pe deo parte, iar pe de altă parte nu și atinge scopul dacă masa proletară nu este „în mare parte puternic organizată și nu este luminată asupra stării ei de clasă, cât și asupra naturii statului și a societății”. O revoluție de organizare cum vrea să fie revoluția socială, are nevoie de soldați disciplinați și conștienți de postul pe care-l au. Căci o revoluție care caută să transforme structura politică, economică și juridică a societății nu se poate bizui pe o clasă muncitoare ignorantă, incultă și dezorganizată. O asemenea clasă e bună să distrugă, dar nu să organizeze. Acolo unde „posibilitatea economică” există, revoluția socială este posibilă, acolo unde ea e compromisă; acolo însă unde există și „posibilitatea economică” și o clasă muncitorească educată și organizată, revoluția socială e necesară. Nimic n’o poate împiedica sau chiar numai amâna. Ea se produce cu o necesitate absolută. Întâi se cucerește puterea politică, apoi se procedează la transformarea structurii juridice a societății. Iar prin aceste revoluții sociale e în plină realizare.

Astfel Karl Kautsky, plecând dela Karl Marx, aprofundează, lămurște și fixează în același sens ideea revoluției. În luminile aruncate de el ea își pierde aproape cu totul înțelesul ei curent și capătă o înfașurare cu totul nouă. Revoluție nu mai înseamnă distrugere, ci organizare, iar revoluționar nu mai înseamnă un individ înșelat de sângele care gâlgăie pe străzi, ci un spirit eminent constructiv, fondatorul unei noi societăți, al societății socialiste. Semnificația inițială a noțiunii a fost deci răsturnată și în noua ei formă pe care o îmbracă începem să descoperim tocmai antiteza aceea ce era la început. Înțelesul ei inițial de distrugere ar constitui teza,

forma de organizare pe care o primește în doctrina socialistă ar fi antiteza, iar sinteza ar fi o evoluție progresivă a societății — ca să vorbim în limbaj hegelian. În definiția pe care Kautsky o dă ideii de revoluție se resimte metoda dialectică a lui Hegel, deși Kautsky nu-i reputat ca un cunoscător al filosofiei hegeliene. Procesul pe care-l suferă noțiunea la el e un proces dialectic. Ea se transformă la Kautsky tocmai în contrarul a ceea ce era la început. Kautsky nu susține, se înțelege, ca Hegel, că noțiunea a luat înfașurarea care i-o dă el în virtutea legilor ei interne, că există o mișcare de sine a noțiunilor care le silește să se transforme în contrarul lor în virtutea contradicțiilor ce sunt ascunse în ele. Nu, căci Kautsky nu caută să demonstreze cum ideea de revoluție își schimbă caracterul, ci el constată numai cum el și l’a schimbat. Revoluția nu înseamnă opera amintită a patimilor deslănțuite, ci opera de organizare a spiritului constructiv. Și în această concepție a lui nu-i numai o simplă constatare, în ea se ascunde și un sâmbure de prescripție, nu trebuie: ideea de revoluție a avut până acum cutare înțeles, în doctrina noastră socialistă primește altul, trebuie să primească altul.

Această concepție despre revoluție nu caută să fie numai o simplă concepție științifică, ci mai mult, și una de propagandă. Ea nu se mulțamește să explice și să justifice științificește revoluția, ci s’o și propage. Revoluția în înțelesul socialist nu numai că nu trebuie prevenită, ci dinpotrivă trebuie pregătită. Căci revoluția vine în chip necesar, ea se naște din condițiile economice ale societății. Formele pe care le va lua ea însă în realitate, forme mai crude sau mai blânde, mai atroce sau mai umane, atârnă de pregătirea ei morală. De aceea paralel cu „posibilitățile ei economice” trebuie să meargă posibilitățile ei morale. Și tocmai de aceea trebuie cultivată conștiința revoluționară în masele proletare. Altminteri ar însemna să se facă experiențe inutile și primejdioase, distrugătoare de bunuri materiale și morale.

Acum, ca încheiere, încă câteva cuvinte. Popoarele au avut totdeauna nevoie de elemente care să le scoată în anumite momente din raporturi sociale și politice devenite importabile. Ele nu pot trăi veșnic

în aceleași forme, care, elastice la început, se înțepenesc cu timpul și țin în loc dezvoltarea mai departe a organismului politic și social. Ele au nevoie de aer proaspăt, căci se asfixiază. Când există pricepere într’o societate, atunci totul se petrece în liniște și în mod normal. Când priceperea însă lipsește, erupția clocotitoare devine inevitabilă. Numai când valurile de lavă fierbinte încep să se ridice vijelioase în sus, atunci abia se observă că inevitabilul este în adevăr inevitabil. Dar chiar cu câteva momente înainte de erupție ele nu vor să audă de revoluționari. Starea prezentă e insuportabilă, dar se cunoaște, starea viitoare e necunoscută și necunoscutul deșteaptă totdeauna un sentiment de teamă, de groază, care te face să te retrăgi brusc înapoi. Când inevitabilul a luat ființă, când erupția este în clocot, atunci se caută un conducător: el apare. Din acel moment el este eroul, căruia întreg poporul trebuie să-i aducă prinos de recunoștință. Dar dacă el ar fi apărut pe scenă cu câteva clipe înainte de izbucnirea incendiului, ar fi fost privit ca un netrebnic, ca un criminal de rând.

Aceasta se întâmplă când clasele sociale sunt nepregătite, înapoiate, inculte. Acolo însă unde clasele sociale sunt conștiente asupra reformelor ce trebuiesc cucerite, asupra prefacerilor ce trebuiesc efectuate, acolo nu izbucnesc erupții vulcanice și nu-i nevoie de eroi revoluționari. Acolo clasele înșile sunt revoluționare, ele singure își cunosc drepturile prin conștiința și solidaritatea lor. Acolo revoluțiile, așa cum sunt ele înțelese în limbajul vulgar, sunt inutile, sunt chiar imposibile. Ceea ce nu înseamnă că sunt mai puțin revoluții. Realizarea votului universal și a expropriării a fost în Țara Românească un act revoluționar și s’a făcut fără revoluție, în sensul în care înțelegem noi de obicei termenul de revoluție. Dela unire domnește la noi o sferă revoluționară, fără ca ea să ia formele unei revoluții sângeroase. Toate sforțările curentelor democratice de a consolida și de a realiza în toată întinderea lor ideile democratice, sunt sforțări revoluționare. Ele se bizue de conștiința revoluționară a claselor sociale și prezintă marele, neprețuitul câștig, că face imposibilă revoluția în înțelesul ei vulgar. N. BAGDASAR

FAZELE NAȚIONALISMULUI RUS

— După M. N. Miliukov —

În *Prager Presse* dela 2 și 6 Ianuarie 1924 a tipărit M. N. Miliukov un studiu intitulat *Naționalismul rus și europenismul* care poate fi considerat drept o introducere pe scurt în istoria curentelor de idei dezbătute în Rusia de-alungul veacului trecut.

Europenismul este luat în sensul internaționalismului, corelativul naționalismului. Autorul spune dela început că în fiecare generațiune se schimbă motivarea celor două concepțiuni după concepția de lume care predomină într'un anumit timp; iar generațiunea este cuprinsă într'un sfert de veac. Fiecare generațiune se adaugă celei precedente, luându-i din rezultatele la care ajunsese și modificându-i-le. Generațiile pe care le stabilește autorul, și deodată cu ele stadiile naționalismului, sunt cinci:

1. Stadiul naționalismului *existențial sau etnografic* și al internaționalismului dela urmașii lui Petru cel Mare până la a doua jumătate a domniei Ecaterinei II-a;

2. Stadiul *politic*, care a colorat pe cele două și care se întinde dela revoluția decabristilor până la domnia lui Alexandru I;

3. Stadiul *religios-filosofic* care căde în domnia lui Neculae I;

4. Stadiul *societal* între 1860 și 1890; și

5. Stadiul *științific* ale cărui începuturi se constată încă în stadiile precedente, însă care își câștigă preponderanță în ultima jumătate a veacului.

În primul stadiu naționalismul, primitiv și legat de instinctele masei, se mărginește la cearta dintre strein și național, în cazul Rusiei înțelegându-se prin strein tot ce era european. Dar cum clasele de sus erau și ele europenizate, lupta între naționalism și europenism a luat un caracter social elementar între cei de sus și cei de jos. Oarbă xenofobii i-se opune o tot atât de oarbă xenomanie, și imitației servile streine, îi corespunde idealizarea trecutului-istoric rusesc, în care sunt căutate virtuțile străbune în opoziție cu „stricarea moravurilor”. (Par'că am auzi pe Eminescu!) Expresia literară a acestui naționalism a fost Novicov.

Ambele curente devin în faza a doua politice. Însăși țarina se află în fruntea europenismului, iar partizanii lui se rup în constituționa-

liști-monarhici și în republicani. Europenismul se află în opoziție cu trecutul istoric. Arma literară de luptă a naționalismului este satira, iar expresia lui politică a fost programul lui Uwarov dela 1830: ortodoxie, autocrație, naționalitate. Naționalismul lui Uwarov, — pe care Masaryk îl caracterizează în lucrarea sa „Rusia și Europa” ca naționalismul oficial rusesc, — autorul spune că a rămas, până în zilele sale, imobil, greoi, mecanic, deși gândirea neoficială naționalistă a progresat și l-a depășit mult.

A treia perioadă poate fi privită ca începutul adâncii și serioasei discuții asupra naționalismului și europenismului. Această perioadă, cu bază religioasă și filozofică, a înlocuit revoluția cu cartea, noua generație își caută ideologia celor două concepții în sistemele filozofice predominante. O parte din ea îmbrățișează pe Schelling, religiozitatea, misticismul, încrederea în psihic, — și dă naștere panslavismului; — o altă parte, vesticii, încrezătorii numai în logică, îmbrățișează pe Hegel, filosofia evoluției, a transformării, în opoziție cu concepția celor dintâi care negau mobilitatea și transformarea națională. Ca un câștig nou și foarte important al acestei perioade este ideea organismului, înlănțuirea launtrică și unitatea dezvoltării naționale. Această idee face posibilă străbaterăa întregului istoric și incorporarea lui într'un tot unitar din episoadele și fragmentele răzlețite. Pe când partizanii internaționalismului năzuiău după constituționalismul european, după știință și cultura tehnică europeană, — panslaviștii stăteau pe baza sufletului mistic — oriental, pe baza ortodoxiei, autocrației, existenței. Ortodoxia nu mai este concepută sec la Uwarov, ci ea, după Comiacov, este credința launtrică a omului, independența lui; autocrația, după Constantin A. Krakov, este unirea liberă a țarului cu națiunea într'o idealistă reuniune bisericească pe pământ; iar existența rusă, care reoglindește ființa poporului rus, este comuniunea și colectivismul, „libertatea launtrică” care eliberează de înlănțuirea politică din afară; de „adevărul extern”. Partizanii europenismului pos'ulau ideea evoluției față de ideea națiunii staționare și față de ideea sufletului poporului, cu a lui idee

națională imanentă. Dar progresiștii s'au rupt în două: în liberali și socialiști, iar după revoluția dela 1863 curentele s'au tripartizat astfel: conservatorismul, liberalismul și socialismul.

A patra perioadă începe acum, perioada socială, în care liberalii eclectici sunt purtătorii de cuvânt ai introducerii reformelor practice europene. Teoriile naționaliste nu mai corespund vremii, ele au cam îmbătrânit, și acum ia naștere un socialism național specific rusesc, care, ca naționalism social durează sub Alexandru II-lea și Alexandru al III-lea. Către sfârșitul domniei acestuia se ivește marxismul care corespunde europenismului. Naționalismul amintit este faimosul poporanism, cu care cetitorii noștri au avut ocazie să facă cunoștință și din alte lecturi. De pe urma lui, spune autorul, n'a rămas decât naivul îndemn al coborării la popor, dar nici un teoretician, iar sociologii subiectivi (definiția se găsește și la Masaryk) n'au avut nici o influență. Poporul rus a fost tratat ca fiind născut socialist, și ca având misiunea să aducă lumii noua evanghelie. În acest timp liberalii se situau între marxiști și naționaliști.

Dar cea mai importantă dintre faze, căreia Miliukov îi dă o mai mare extensiune, este faza științifică. Încercarea creerii unei ideologii științifice se găsește și în perioada a treia, când se caută liberarea ei, de metafizica îmbătrânită și punerea naționalismului pe bază pretins științifică. Astfel este cartea lui N. Danielvski, „Rusia și Europa”, care, printr'o rea înțelegere, multă vreme a fost evanghelia panslavismului (D. G. Bogdan Duică a arătat în n-rul 2 al revistei „Soc. de mâine” că Eminescu o cunoștea și a discutat-o în presa română). Naturalist și adversar al darvinismului, Danielevski în istorie a apărut neschimbarea tipurilor cultural-istorice, așa cum ele sunt reprezentate de diferite națiuni. Netransformarea sufletului poporului nu se putea însă aduce în conglăsuire cu misiunea în lume a slavismului și de aceea doctrina naționalistă este modificată de Leontiev, care, la fel se sprijină pe știință, însă nu pe zoologie, ci pe teoria progresului în istorie. Istoria în decursul ei nu este neschimbătoare, după cum susținure Danielevski, ci este supusă legii evoluției, toate popoarele trec prin aceleași stadii, și ca dovadă aducea prăbușirea de care era

amenințată Rusia, ca și popoarele apusene sub liberalismul egalitar. Miliukov concludă:

„Ambele forme ale fatalismului: cea naturalistă a lui Danielevski ca și cea istoric-sociologică a lui Leon-tiev au legat naționalismul rus într-o înfundătură din care nici până azi n'a reușit să iasă. Dar din aceasta nu rezultă că naționalismul nu se poate întemeia pe o teorie științifică; acestei torii trebuie să-i se caute alte căi“.

Miliukov se declară, pe baza rezultatelor științei, — „științei reale“, după cum se exprimă învățatul rus — pentru uniformitatea procesului în fiecare comunitate ome-nească capabilă de evoluție, și în care capacitatea de evoluție, nu este determinată de rasă, ci de gradul condițiilor de mediu naturale și indostulătoare. În diversitatea influențelor mediului caută

știința să lămurească diversitatea evoluțiilor istorice deosebite.

Prin varietatea sufletului originar al popoarelor, caută știința să lămurească varietatea particularităților naționale. Și tot în acest fel introduce știința din timpul nostru noțiunea neschimbării tipurilor naționale, atât pe baza antropologiei cât și pe baza procesului istoric al colectivității. Națiunea apare astfel ca un proces social, ca rezultatul numai tip psihic colectiv, în urma rasei.

Am făcut acest rezumat nu numai pentru a cunoaște gândirea rusă, ci și pentru a da de gândit la noi asupra naționalismului, care, la o distanță de vreme atât de mare dela Eminescu, de-abea acum a fost ridicat de d-l C. Rădulescu-Motru la tratare științifică.

B. D.

PARTIDUL NAȚIONAL - ȚĂRĂNESC

Oricare ar fi aparențele, partidul național-țărănesc există. Discuțiile din zilele trecute au adus un rezultat pozitiv: cei mai buni din amândouă părțile se simt mai aproape decât oricând; extremele din contra s'au ciocnit violent și s'au neutralizat reciproc, lăsând miezul partidului omogen și rezistent.

[Când ai ajuns să te învoești cu privire la program, a cerea o despărțire pentru chestiuni mărunte, ca de pildă organizarea comitetului — este inadmisibil. Ar însemna să prețuești scufia mai mult decât capul].

De aceea, pentru toți cei care respectă ideea de *națiune* și prețuiesc *țărănimea* ca substratul cel mai solid al Statului român, partidul *național-țărănesc* este o realitate indiscutabilă.

Care sunt sarcinile imediate ale acestui partid și prin urmare însemnătatea sa pentru îndreptarea vieții noastre politice?

*

Mai întâi, este vădit că *nici un alt partid nu se poate apropia de chestia externă cu mai mulți sorși de izbândă*. Și vrând sau nevrând, de aci trebuie să începem, deoarece pentru nici un Stat problema hotarelor nu e mai gravă ca pentru România. Câtva timp, unii s'au legănat în nădejdea alianței cu puterile mici din mijlocul Europei.

Azi, de *Mica Antantă* nu mai vorbesc decât antiquarii. Realitatea este cu totul alta:

România se află în vecinătatea celui mai mare Stat continental al planetei: Concepția politică a bolșevismului îi privește pe Ruși. Pe noi ne interesează numai gardul care ne desparte de gospodăria vecinului, iar despre acest gard nimeni nu poate vorbi mai cu mult temei decât moldovenii dintre Prut și Nistru. prin reprezentantul lor cel mai firesc — partidul masselor țărănești.

E drept că „*Viitorul*“ ne-a adus nu de mult o veste surprinzătoare. D-l I. I. C. Brătianu, fiind la Cetea-Albă și privind malul stâng al Nistrului, a înfruntat republica sovietelor, răspunzând la discuția despre hotarul Basarabiei cu un singur cuvânt: *Prezent!* — Totuși să ne fie îngăduit a mărturisi că replica aceasta a d-lui Brătianu n'a luat nimănui bolovanul de pe suflet... A spune vecinului că e „*cinic*“, cum i-a spus capul guvernului liberal, nu ni-se pare metoda cea mai nimerită pentru a duce trai bun cu acel vecin.

Din contra, suntem incredințați că pe altă cale s'ar fi ajuns de mult la rezultate mai bune, și credem că partidul național-țărănesc va adopta alte metode decât a înfruntării aceluia cu care vrei să tratezi.

Al doilea vecin, față de care si-

tuția noastră poate fi clarificată e Ungaria. Intre toate elementele eterogene ale Statului nostru, Ungurii sunt cei mai numeroși. Cine cunoaște unele însușiri de laudă ale Maghiarilor, acela știe că se poate ajunge și cu ei la un *modus vivendi*, deoarece interese capitale sunt comune ambelor popoare. Când chiar congresele științifice (cum s'a întâmplat de curând la cel din Praga) au ajuns să facă *panslavism*, vecinii noștri dela Tisa vor înțelege ușor că primejdia reală pentru ei nu e Statul românesc. Iar dacă mai ținem seamă că în mulți Unguri nu mai e o picătură de sânge mongolic, ne putem imagina pe pământul Ardealului relații sociale și etnice întocmai ca în țările cele mai înaintate ale Europei. Ii împedică oare pe Francezi deosebirea de limbă (și chiar de sânge) de a fi buni Francezi și de a iubi cu aceeași căldură pământul patriei lor?

În sufletul popoarelor au mare rol unii factori imponderabili. Iar față de Unguri, acei factori (și chiar cei ponderabili) nu pot fi de nimeni apreciați mai exact decât de frații noștri de peste munți, care au trăit veacuri întregi cu Ungurii. Partidul național-țărănesc are și în latura aceasta mai multe perspective de izbândă decât alte partide. Căci, orice s'ar zice, oamenii dela Alba-Iulia se bucură în fața minorităților de mai mult credit de cât toate formațiile politice, care s'au perindat la cârmă în anii din urmă.

Mai mult: Suveranul însuși — mai ales în urma experienței din primăvara trecută — suntem incredințați că apreciază exact greutatea pe care le întâmpină în Europa nouă toate Statele reprezentate prin oameni vechi. În epoca lui Herriot-Macdonald-Massaryk... a pierde din vedere factorul democratic în relațiile intenționale ar însemna o eroare de o gravitate incalculabilă pentru orice stat și pentru orice dinastie care se identifice cu statul.

* * *

Trecând la situația internă este de asemenea vădit că partidul național-țărănesc e cel mai potrivit să aducă liniștea și întremarea.

Chestia financiară nu mai suferă nici o amănare. Nu anticipăm asupra soluției pe care o vor da specialiștii.

Să ne fie însă îngăduit a sublinia un singur fapt: *nu războiul, ci lipsa*

de cinste (în timpul războiului și mai ales după încheierea păcii) au adus România pe margina prăpastiei. România-nouă nu se poate naște din cauza României-vechi, caracterizată prin „Domnia Corbilor”. Nu știm dacă nu va fi cumva nevoie chiar de o operație cezariană, dar pentru acest tratament extrem, este sigur că răspunderea n’o poate lua de cât un om cu mâinile curate (după toate regulile antisepsiei politice) și cu fruntea în adevăr nepătată.

Iar în privința acesta, noul partid politic are toată autoritatea morală spre a impune ori și cui jertfa convenită pentru mântuirea statului.

Căci, înainte de a fi o problemă de tehnică, chestia noastră financiară a fost și este o problemă de moralitate. Declarațiile recente ale lui Herriot justifică deplin felul acesta de a vedea.

Cât privește politica internă, de toate zilele, e destul să mai relevăm doar atâta: *Numai partidul național-tărănesc poate face azi alegeri libere.* După strivirea totală a voinței alegătorilor acum doi ani, venirea sa la cârmă ar fi egală cu un act de expiere publică. Atât Românii, cât și ne-românii cuprinși între hotarele noastre ar avea dovada pipăită a unei guvernări în adevăr constituționale, dar dovada aceasta trebuie dată fără întârziere, dacă voim să inspirăm tuturor încredere. După prăbușirea morală a ultimelor alegeri, un fapt care a fost comentat până și de *Times* — purificarea internă se impune: nu numai cetățenii devotați statului nostru, dar chiar cei care îl dușmănesc, trebuie să vadă că România este destul de puternică pentru a trăi cu legea în mână, fără nici un apel la silnicie. Orice altă formație ar veni la putere, de teama popularității partidului național-tărănesc, va fi osândită a face alegeri la fel cu cele de acum doi ani, adică ne-ar expune la o nouă discalificare în fața opiniei publice.

E destul atâta, ca să vadă oricine menirea cu totul deosebită a noului partid atât în politica externă, cât și în cea internă.

* * *
Și dacă lucrurile stau astfel, o întrebare se impune: cum de nu s’a lăsat mai de vreme acest partid așa de corespunzător nevoilor statului?

Răspunderea cea mai grea în fața istoriei n’o au „corbii” care au

sfășiat România în timpul războiului și dela războiu încoace, ci tocmai oamenii noi cărora poporul le-a indicat de mult șercina, dar ei n’au avut intenția clară a momentelor prin care au trecut și energia necesară spre a păși la acțiune. Zăbovind la chestiuni secundare, oamenii noi au pierdut din vedere primejdiile care amenințau și amenință încă statul. Așa dar, oricât de paradoxal s’ar părea, cei buni dar nehotărâți sunt mai vinovați chiar de cât corbii.

Cu atâta mai mare e acum bu-

I N T E R M E D I A T O R I I

I.

Un fruntaș politic basarabean s’a adresat către un avocat bătrân, un intelectual rafinat, care pe vremuri era o persoană cu vază și cu mare influență în cercurile intelectuale la Petrograd:

— D-ta ești Român basarabean, om inteligent cu mare experiență. De ce nu vii să lucrezi cu noi, ci mereu te abții dela orice activitate publică.

La această într-bare-propunere „omul inteligent, cu mare experiență” a răspuns textual:

— De ce nu? Voiu’ veni cu mare plăcere însă cu o condiție.

— Anume?

— Să plec D-ta.

Intelectualitatea basarabeană stă la o parte fără ca să se amestece în treburile obștești. Acesta e un fapt dureros, însă real. E în același timp un fapt de mare însemnătate pentru viața Basarabiei.

De ce oare un grup de oameni culti și instruiți stau la umbră? De ce oare „centrul” nu cunoaște până astăzi pe acești reprezentanți ai spiritului basarabean?

Explicația acestui fapt rezidă în situația ciudată pe care o ocupă intelectualitatea basarabeană.

II.

Revoluția a ridicat la suprafață mai mulți oameni noi, însă oamenii noi nu s’otdeauna și cei mai buni.

Acești tribuni ai timpurilor tulburi au știut să se folosească bine de situația neașteptată, chiar nevisată vre-o dată de ei. S’a înființat un fel de ordin cavaleresc — (și „condotierii medievali erau cavalerii *sui generis*) —.

Membrii acestui ordin au împărțit între ei și ai lor toate treburile publice. Ei n’aveau nevoie de colaborarea intelectualilor; mai mult o ocoleau instinctiv.

curia că s’a ajuns la unificarea poporului. Înapoi nu mai poate da nici un om de onoare. Divergența a rămas numai în chestii de persoane și alte mărunțisuri de organizare, adică în privința scufiei.

Va fi destul un moment de energie și suntem încredințați că binele va ieși deplin biruitor: sgura se va elimina dela sine, iar la mijloc va rămânea numai metalul cel rezistent.

Cei care s’au certat și se ceartă încă pentru forme goale, să ia seama.

Soveja

Fără de nici o cultură — nici românească, nici rusească, — acești oameni, pretindeau că reprezintă în fața Românilor de peste Prut cultura rusă, iar în fața basarabenilor, cultura română...

Acești domni s’au ridicat ca un zid chinezesc între vechiul Regat și Basarabia.

Acești domni și-au luat sarcina să fie intermediarii benevoli și... regretabili între două culturi.

Nu e de mirat că în loc de înțelegere frățească, s’a născut o neînțelegere adâncă.

Exemple? Sunt nenumărate. D. e. domni dela putere aduceau în Basarabia o trupă dramatică care juca farse picante franțuzești și le juca prost, și această ispravă o numeau „propagandă națională”.

La primărie, la zemstve au venit oameni fără nici o idee lămurită despre gospodăria orașenească, fără nici o pricepere. Iar când au văzut că așa nu mai merge, s’au adresat către intelectuali zicându-le: veniți la noi.

Pentruce? Pentru ca să poată spune că și intelectualitatea e cu ei?

Vara trecută unul dintre fruntașii politici basarabeni s’a plâns prin ziarul din București că „intelectualitatea ne boicotează”.

Peste câteva zile l-am întrebat la Chișinău:

— N’ai fost sincer. Dacă vin intelectualii ce faci cu partizanii, cu băeții d-tale?

După ce a stat puțin pe gânduri interlocutorul meu îmi răspunde:

— Bine înțeles că nu pot să le iau bucățica de pâine dela gură și s’o dau altora.

— Atunci?

D-sa dădu din umeri.

III.

Românii din vechiul Regat veniți în

Basarabia și-au crezut pe acești „reprezentanți” ai Basarabiei drept reprezentanții fără ghilemele și e foarte firesc că-i priveau de sus.

Între oamenii veniți din Regat s'a găsit un grup de persoane care au speculat din belșug această stare de lucruri regretabilă.

Unii din aceștia erau ziarisții sau în legătură cu ziarele dela București. Ei au și început o campanie contra acelor basarabeni, cari disprețuiau la fel, și pe „democrații”, stăpânii Basarabiei și pe aceia cari au monopolizat naționalismul și patriotismul.

Acești oameni au scris că noi basarabeni suntem, ba monarhiști, ba bolșevici și, mai presus de toate — dușmanii României.

Mare rău au făcut ziarele bucureștene pentru apropierea sufletească dintre Basarabia și România, sădind ura și vrajba reciprocă.

În loc de o cunoștință mai apropiată, noi vedem numai cunoștințe individuale între oamenii din Basarabia cu acei din vechiul Regat.

Aceste cunoștințe ale Basarabiei neoficiale sunt, poate, bazele adevărate ale unei unificări culturale viitoare.

Au trecut mai bine de șase ani de zile dela unirea Basarabiei cu România, însă până astăzi România nu cunoaște Basarabia adevărată, precum nici Basarabia nu cunoaște România.

Unde este cauza acestui rău? S'au, mai bine zis — cauzele?

Ele sunt numeroase și la ele voi reveni ca să arăt că tot ce s'a făcut în Basarabia până astăzi, s'a făcut numai pentru prosperitatea naționalismului oficial, cu banchete și discursuri proaste cu „ura” și „trăiască” și nimic nu s'a făcut pentru sădirea ideii naționale înălțătoare împrejurul căreia s'ar fi strâns rândurile tuturor ca împrejurul unui steag.

Chișinău.

LEON DONICU

PREMII LITERARE.

Ziarele au adus știrea că cele două mari premii (de 100,000 lei) instituite de ministerul cultelor și artelor pentru cei mai distinși scriitori, au fost decernate: cel pentru versuri poetului Octavian Goga ales deunăzi și președinte al Societății scriitorilor români, iar premiul pentru proză fecundului talent Mihail Sadoveanu dela Iași.

13 Aprilie. — La Chișinău începe să iasă de sub tipar o nouă gazetă rusească sub numele de „Svabodnaia Bessarabia” având ca redactori pe dd. Vladimir Cristi (moldovan) și Al. K. Schmidt. Noua gazetă, deși revoluționară, nu arată nici un fel de bunăvoință față de năzuințele naționale ale populației de baștină a Basarabiei și nu-și scrie pe steagul ei lupta pentru dobândirea autonomiei.

14 Aprilie. — Se înființează „Asociația (Obștea) învățătorilor moldoveni din Basarabia și de dincolo de Nistru.” Se înscriu peste 30 de membri, cari intră totodată și în Partidul național. Se hotărăște publicarea unui jurnal pedagogic sub numele „Școala moldovenească” și se face o adresă către Zemstva gubernială, în care se cere naționalizarea învățământului și organizarea cât mai grabnică a unor cursuri pentru învățătorii moldoveni.

16 Aprilie. — „Svabodnaia Bessarabia” publică un articol al d-lui Schmidt, în care se critică programul partidului național.

17 Aprilie. — Intemeietorii Asociației învățătorilor se pregătesc să adune sub aripele acesteia și pe profesorii moldoveni dela școlile de mijloc (secundare).

Adunarea extraordinară (afară de rând) a Zemstvei guberniale numește două comisii școlare: una rusească, în frunte cu d-l Schmidt, și a doua moldovenească, în frunte cu d-l P. Gore, cari comisii se vor îngriji de alcătuirea unor noi cărți de școală și de răspândirea culturii în popor. — Se dau în acest scop 50.000 ruble, dintre cari 20.000 pentru comisia moldovenească.

18 Aprilie. — Delegații Obștei învățătorilor moldoveni predau comisarului gubernial, d. Mimi, adresa prin care i se aduce la cunoștință organizarea pe baze naționale a învățătorilor moldoveni într-o asociație anume și prin care cere în mod hotărât chemarea învățătorilor la cursuri moldovenești. Comisarul gubernial ia cu plăcere la cunoștință inițiativa învățătorilor moldoveni și făgăduiește că-i va da sprijinul cuvenit.

Tot în această zi se deschide la Chișinău congresul eparhial, la care au luat parte pe lângă preoți, și dascălii (cântăreții) și staroștii bisericești. Comitetul național a slobozit cu acest prilej o Strigare către preoțimea moldovenească poftind-o să intre în partidul național și să lucreze pentru adunarea tuturor Moldovenilor sub steagul acestui partid. Strigarea zice printre altele: „Să ne întoarcem cu toții la norodul nostru, să-l întărim, să-l ajutăm, să-l luminăm, pentru ca să nu ne osândească cei ce vor veni după noi, că l-am fi putut ridica, dar n'am avut destulă dragoste pentru el.”

Congresul eparhial a fost salutat și de delegatul Partidului național, d. P. Gore, care într-o cuvântare rusească, pomeneste și versurile:

„Mult e dulce și frumoasă,
Limba ce-o vorbim, — și
Preoți cu crucea'n fruntă,
Căci oastea e creștină!”

Aceste versuri sunt ascultate de mulți preoți cu adevărată evlavie.

Congresul eparhial aduce rezoluții înțelepte și în ce privește autonomia Basarabiei, declarând că e pentru „cea mai largă autonomie.”

Tot în această zi s'a ținut și adunarea soldaților moldoveni la Odesa, amânată de pe ziua de 16. Ea n'a avut tocmai caracterul pe care fusese vorba să-l aibă, căci s'a ținut deodată cu serbarea de 1 Mai nou a socialiștilor. Totuși, adunarea a fost înălțătoare. Soldații moldoveni, vre-o 20.000 înși, au intrat în Partidul național, al cărui program l-au primit cu oarecare schimbări, printre cari și aceia că întreg pământul Basarabiei să se dea norodului muncitor, fără plată. După congres Moldovenii au străbătut străzile Odesei cu steaguri naționale, făcând o bună impresie tuturor. La adunare au luat parte și delegații comitetului central al partidului național din Chișinău (dd. P. N. Halipa, I. Pelivan, S. Murafa, Buruiană și, până la un loc, V. Hertă).

19 Aprilie. — „Cuvânt moldovenesc” se întreabă: „Ce fac în aceste vremuri mari deputații

basarabeni pentru treaba moldovenească, — și răspunde că ei nu fac nimic. „Acești oameni nu s'au gândit doar nici odată la binele Moldovenilor; ei totdeauna s'au gândit numai la treburile lor. Iată, Moldoveni, ce oameni ați ales voi! E vremea ca să ne trezim acum, și la viitoarele alegeri de deputați să alegem Moldoveni, cari să lucreze pentru treaba moldovenească!”

Elevii (ucenicii) moldoveni din clasele V—VIII dela gimnaziul din Soroca trimit Comitetului național din Chișinău o frumoasă scrisoare, în care spun că tineretul moldovan se înscrie cu cea mai mare dragoste în rândurile luptătorilor pentru idealul național. „Noi, zic tinerii dela Soroca ne recunoaștem Moldoveni, măcar că stăpânirea veche pune toate puterile ca să ne facă Ruși, prin învățătorii noștri. Stăpânirea veche n'a câștigat decât ura noastră împotriva ei. Toate uneltirile stăpânirii vechi de a stârni iubirea noastră către Țară, către limba și obiceiurile vechi ale țarei, n'au fost deajuns ca să ne omoare. Și acum noi suntem cu toți gata să sprijinim steagul național moldovenească și vă încredințăm cu iscălturile noastre, că precum până acum, așa și de aici înainte vom răspândi ideile naționale prin Moldoveni, din cari mare parte se află în bezna întunericului...

Să nu arăte nimeni la lume că poporul moldovenesc s'a mișcat sub jugul străinilor și s'a lepădat de nația lui. Să-și aducă aminte de luptele crâncene ale strămoșilor noștri împotriva dușmanilor, cari se stăruiau să-i șteargă de pe fața pământului. Să strige fiecare moldovan: „Trăiască Basarabia autonomă! Trăiască Moldovenii slobozi!”

În aceeași zi „Cuvântul Moldovenesc” scria: „Inițierea Partidului național moldovenesc a stărnit în toată Basarabia o mare însuflețire. Moldovenii s'au trezit deodată ca prin minune, și vin acum în sânul partidului, fiind încredințați că prin Unirea tuturor vom putea ajunge la bine. La redacția noastră vin zilnic zeci și chiar sute de oameni, ca să afle despre ce se mai face și să dea și ei mână de ajutor pe cât se poa-

te. De vre-o cinci săptămâni încoace nu este zi în care să nu se ție aici vre-o adunare moldovenească. La unele din aceste adunări au fost și câte 100 de oameni, toți dornici de a se împărtăși cu suflul neamului, care acum se deșteaptă la viața nouă... Adunările acestea se pot socoti ca adevărate sărbători naționale ale neamului moldovenesc. Ele sunt înainte vestitoarele deșteptării Moldovenilor.”

21 Aprilie. — Se primesc pe cale particulară știri din Petrograd, că Stăpânirea Vremelnică nu privește cu ochi răi străduințele naționale ale Moldovenilor.

Vre-o 40 de preoți moldoveni, adunați la congresul eparhial se strâng deosebit într'o ședință, unde fac cunoștință cu programul Partidului național și-l iscălesc cu toții. Se pare că preoțimea moldovenească va putea fi adusă în atingere apropiată cu partidul și că va putea fi de mare folos pentru îndrumarea politică a țărânilor în aceste vremuri, când aceasta este la cheremul fiecărui agitator revoluționar.

22 Aprilie. — Delegații partidului național, cari au luat parte la adunarea ostașilor dela Odesa, raportează Comitetului că aceștia n'au voit să primească programul național întocmai după cum s'a stabilit la Chișinău. Ei au pus în programul schimbat de ei, ca întreg pământul țării să fie dat țăranilor fără plată. Din pricina acestui punct, pe care și unii dintre delegații dela Chișinău l-au primit în adunarea dela Odesa, se naște o neînțelegere mare între cele două organizații, cea dela Chișinău și cea dela Odesa. Astfel partidul național începe să se clatine, înainte chiar de ce s'ar fi întărit mai bine.

La congresul eparhial cineva spune că „Cuvântul Moldovenesc” nu e scris într'o limbă curată și prin urmare cere ca să se facă o altă foaie moldovenească. D-l Schmidt făgăduiește că în curând o să dea un adaus în limba moldovenească la gazeta D-sale „Svabodnaia Bessarabia.”

23 Aprilie. — Trec dela Odesa spre frontul românesc cele dintr-o companii de ostași moldo-

veni cu steaguri naționale pe care e scris cu litere latine: „Trăiască Basarabia autonomă! Trăiască Republica Federativă.” O companie se oprește pentru câte va ceasuri în Chișinău și trece pe ulița principală cu steagul național, care stărnește puternice simțăminte în toți moldovenii adevărați.

Profesorul N. A. Popovisch (moldovan) scrie în „Svabodnaia Bessarabia” un articol, în care spune că partidul național moldovenesc a făcut rău punând la temelie programului său ideea națională, în locul celei democratice.

23 Aprilie. — În satul Slobozia din ținutul Bălților, Comitetul de voloste aduce hotărâri asemănătoare cu ale partidului național, dar în ce privește pământul, el cere ca acesta să se dea întreg țăranilor, fără plată.

Din ținutul Sorocoi vin știri că țăranii s'au apucat să are pământurile boierești, împotriva voinții stăpânilor lor.

24 Aprilie. — Se măntue congresul eparhial, care s'a dovedit mai înaintat decât al învățătorilor.

26 Aprilie. — În ședința comitetului național se ivesc neînțelegeri pe tema programului dela Odesa. Se propune ca să se facă două partide naționale, unul cu programul dela Odesa altul cu cel dela Chișinău. D-l Halippa e pentru cel dintâi. Se hotărăște ca programul dela Chișinău să se ia din nou în studiu, în scopul de a găsi calea de împăcare cu cel dela Odesa. Se numește în acest scop o comisiune specială.

28 Aprilie. — În comisiunea specială pentru unificarea programelor se ivesc păreri că partidul să nu se mai numească național, ci numai „Partid moldovenesc.” Alții, mai radicali, propun ca partidul să se cheme „Partid autonomist”, putând să primească în sânul său oameni de orice fel de naționalitate.

Se prevăd tot mai mari greutăți în viața partidului național...

29 Aprilie. — În a doua ședință a Comisiunii se adevărește că cele două programuri nu se pot împăca în ce privește chestia agrară (treaba pământului).

30 Aprilie. — Moldovenii din Bălți înființează o secție a par-

tidului național. Președintele adunării, d-l I. G. Pelivan, într-o telegramă pe care o trimite Comisarului gubernial Mimi, zice printre altele: „Adunarea crede că binele Basarabiei, căreia Stăpânirea veche i-a adus atâtă rău prin politica urâtă de rūsificare, poate fi cugetat numai dacă viața țării va fi clădită pe temelurile celei mai largi autonomii.”

La ședința comitetului asociației învățătorilor moldoveni sunt aduși și 5 profesori dela școalele de mijloc (secundare) din Chișinău, cari cu toții intră în rândul membrilor asociației.

La Uprava Zemstvei guberniale se ține o ședință (cea dintâi) a învățătorilor moldoveni din Chișinău, chemată de d-l Al. K. Schmidt. La ședință merg și profesorii cari luaseră înainte parte la adunarea Asociației. Se desbăte memoriul pe care aceasta l-a înaintat Zemstvei în chestia organizării cursurilor pentru învățătorii moldoveni. Se hotărăște ca să fie cercetată mai întâi părerea învățătorilor moldoveni din întreaga Basarabie în această privință. În acest scop ei vor fi chemați la un congres special.

Onisifor Ghibu.

Serbările lui Avram Iancu. „Astra” dela Sibiu a reușit să stârnească întregul interes al factorilor de cădere pentru a asigura serbările comemorative dela 31 August ale lui Avram Iancu, ce se vor ține în Cămpeni, toată strălucirea și tot succesul. S’a format chiar un comitet prezidat de însuși Regele și cu participarea foștilor președinți de consiliu, a Mitropolitelor și președinților societăților culturale, cu scopul să ducă la bun sfârșit, toate pregătirile. Vom avea la Cămpeni într’adevăr o comemorare regală...

Pentru a asigura reușita serbărilor comemorative ale lui Avram Iancu dela 31 August în Cămpeni (Munții Apuseni), d. Vasile Goldiș președintele *Astrei* a spus în ședința prezidată de regele că pregătirile necesare reclamă o cheltuială de două milioane lei. D. I. I. C. Brătianu a promis că guvernul va da această sumă. Acum aflăm că guvernul a votat ce e drept o sumă, însă nu tocmai două milioane, ci un milion și jumătate. Economii cu orice preț...

TITU L. MAIORESCU ȘI MIHAIL EMINESCU

(Documente din Blaj)

În dosarele extraordinar de bogate rămase dela T. Cipariu, găsim două scrisori interesante, una dela T. Maiorescu, alta dela M. Eminescu.

T. Maiorescu era stipendistul mitropoliei. Despre stipendiul lui m găsim în scrisorile lui Ioan Maiorescu către T. Cipariu știrile următoare:

1853. 6 Martie: „Episcopul la p’e-care m’a îmbiatu la mine acasa cu unu stipendiu pentru Titu. Eu ei scriu acum, ca dieu l mi-ar prinde bine acelu ajutoriu. Eu credu ca episcopulu va propune lucrul în consistoriu, și te rogu sa me însciintiază.”

1853. 5 August: „Nu-mi mai scrii nemica. Ce ati facutu cu supplica mea pentru stipendiu. Eaca tramitu acum si testimoniulu copilului din acestu semestru. Te rogu să-lu dai en consistoriu, or episcopului, ca sa-lu puneti lângă celelalte și sa ensemnati pe „supplica „transmisu mai tardiu.” Comparandu cu cele trecute, voi vedé ca Titu merge totu enainte.”

1855. 16 Martie. „Scirea despre stipendiulu Titului o capetasem dela Muresianu cu 6 die mai enainte; cu tote aceste ti multiemescu pentru interesul ce ai arratatu en aceasta. Astadi multiemii si Mitropolitulu...”

1855. 11 August: „Marti ce vine.. voiu tramite si testimoniulu Titului, care e tot *Erste mit Vorzug*, ense acum nu mă e en Teresianum, ci en gimnasiulu academician.”

1858. 27 Mart: „Nu mi-ai respunsu nemicu la scrisoarea tramisa prin Maior en toamna trecuta... En acea scrisoare era si testimoniulu Titului din alu II semestru alu anului scolastic encetatu. Si ti-amu scriu să-mi entorni testimoniulu. Eu ti l’am fostu tramisu după regula ce cere ca stipendiatii sa presinte la capetulu fiacarui anu scolasticu testimoniulu de progres si purtare. De ce nu mi-ai entorsu celu-putinu testimoniulu.”

Ortografia tatălui lui Titu se reflectă în ortografia — din acel timp a — fiului, dela care T. Cipariu primi scrisoarea care urmează:

Stimate Domnule!

Iertami libertatea, care mi o luaiu de a ve adresare cateva renduri, dar e casiunata printr’o cumisiune impusa mie, care de o parte poate me escusa.

Unulu din profesorii de istoria alu academiei C. V. Teresiane din Viena Dr Zhismann, cu a cărui frate facu si tată cu ocasiunea calatoriei prin Istria o cunoscintia forte priitoare studiilor D-lui, se ocupa în momentul ista cu darea la lumina a unui opu, care pertrateaza istoria imperiului Bizantin. În elu are între altele sa citeze si confesiunea credintei a patriarcului Iosif II, cam de pe la 1416, care nu se afla de catu într’unu opu a lui Nectarius. Asta carte inse nu o are nice o biblioteca vienesa.

De aceea profesorulu se adresa la mine, audindu, că plecu în Transilvania pe vacantie, cu sperantia ca voiu gasire cartea numita mai lesne pe aci. Eu în cauza asta nu mi vedu alt refugiu, decat la renumita D voastra cunoscintia a opurilor respective, fiind ascuratu, ca D-vastra nu ve va cadere asia greu rechiemarea în memoria a numitulu autoru. Ve rogu dar a spune D-lui Puianu, de se afla opulu numit la indemana seu nu, care eventualminte speru că are bunatatea a mi le prescrie pucinele renduri, cari cuprindu confesiunea credintei a patriarcului Iosif II. si a mi le cuminecare. După cumu spusese prof. Zhismann confesiunea asta se afla în foiele din urma a cartei lui Nectarius.

Sum asia liberu, Domnulu meu, a asteptare de la bunatatea D-voastra o escusa, dar trebue să marturisescu ca în egoismulu meu speru si vr’unu efeptu ai rugăciunei mele.

Complimente dela ai noștri.

Titu L. Maiorescu

Brasiovu. 7 Septemvre

II

Scrisoarea, frumos caligrafiată a lui Mihail Eminescu este din timpul serbării dela Putna. O reproduc exact, cu ortografia păstrată. Toți vor înțelege ușor de ce o păstraiu.

Comitetulu centralu pentru serbarea la mormentulu lui Stefanu-celu-mare.

Scumpe Domnule și frate,

Respunsulu ce ni-lu faceti în numele Comitetului Domniei-Vostre este asia de frumosu, precum numai lu puteamu așceptă de la junimea studioasă din orasiulu, unde s-a nascutu consciință naționala a Româniloru. Din începutu chiaru nu ni gră per-

misu catusi de putinu de-a ne indoi cumca ide'a aceasta nu va fi aprobata si de Dvóstre.

Junimea de pe la cele-lalte facultati a imbratisiatu cu caldura ide'a, astu-felu încâtu sunt in fericit'a positiune de-a Ve putea anuntia, cumca nu putemu avé de câtu o reusita câtu se pôte de buna si de frumoasa.

Câtu despre regimu — elu nu ne pôte impiedecá de locu, pentrucá serbári de-asemena natura sunt permise in intregulu Austriei, si nu numai ca sunt permise, ci sunt unu dreptu esentialu alu vietiei constitutionale. Alte impregiurári iar' nu mai sunt in stare de-a opri cursulu lucrurilor, caci ide'a si-a facutu calea in inimile ómeniloru de bine.

Singurul lucru, ce amu de-a Ve preveni, e: ca daca Ve simtiti in stare de-a contribuí si materialminte, (lucru, la care indealtufeliu nu Ve obliga nimenea) — aru fi bine, ca colectele sa le trimeteti mai curându, pentru a se puté confectioná urn'a de argintu, care va fi cu atâtu mai pretioasa, cu câtu voru incurge mai multe mijloce din diferitele locuri. — Din parte-ne Ve reasiguram ca neci o piedeca nu ni mai stá in calea scopului nostru, de câtu dór' propri'a nóstra neglijentia si nevointia.

Mulțumindu-Ve din nou pentru prevenitorulu Dvóstre respunsu, te rogu scumpe Domnule, sa primesci incredintierea stimei si afectiunei melle.

Presiedinte:

Secretaru:

Nic. Teclu

M. Eminescu

Adresa este: Nic. Teclu. Wien. Leopoldstadt. Hotel national.

Se găsesc la Blaj, știri bune despre multe chestiuni și mulți oameni, de care nația noastră se interesează încă foarte mult. Am dat o probă. Ce trebuie făcut aici, voiu arăta într'un articol deosebit.

Blaj, 2 Iulie 1924.

G. BOGDAN-DUICĂ

MONOGRAFIA LUI PIERRE LOTI

Lucrarea profesorului dela Iași, N. Șerban, despre viața și opera lui Pierre Loti, care a apărut de curând la Paris a fost bine primită de presa franceză. Se laudă erudiția conștiinciozitatea, metoda istorică cu care este scrisă și este socotită ca fiind prima monografie dedicată marelui prozator francez. Lucrarea a fost onorată de prefața lui Louis Barthou.

Capitalul uman nu este considerat și nu are valoare de cât acolo unde lipsește sau este foarte rar. Din contră acolo unde abundă sau unde nu este considerat ca factor esențial de existență și progres, el nici nu contează în preocupările conducătorilor.

Mi-a rămas în minte următoarea observațiune a unui colonel rus din cursul anului 1916. Acest ofițer îmi spunea: dacă noi rușii am fi făcut timp de doi ani, cecece ați făcut voi într'o lună, azi n'am avea nici un soldat. Ori observația era din nefericire exactă. Și chiar acum de curând mentalitatea aceasta a fost proclamată dela înălțimea băncei ministeriale, când s'a declarat cu emfază, că soldatul român va apăra granița cu dinții.

Dacă pentru viața soldatului a fost și este atât de puțină grijă, dacă pentru acest soldat, scutul și existența țării acesteia, există o astfel de mentalitate la conducători, apoi este ușor de înțeles, cât valorează: un nou născut, un copil sau chiar un om matur.

Ori România pierde în fiecare an în chip inutil aproape jumătate de milion de suflete. Populația țării noastre este rară; iar bogățiile ei imense, cer brațe și iar brațe, pentru a fi puse în valoare. Lipsa de brațe face un vid, care se umple în mod fatal cu elemente din afară.

Orice restricțiune de orice natură, nu va împiedeca afluxul pe care-l produce acest vid. Singurul mijloc efectiv și eficace este de a cruța viața concetățenilor noștri. Când vor fi suficiente brațe în România, afluxul se va reduce sau va dispărea de tot.

Înainte de război singur Vechiul Regat dădea anuai un excedent de o sută de mii de suflete. În zece ani populația vechiului Regat creștea cu un milion cinci sute de mii de suflete. Aceasta creștere datorită natalității mari și unei stări economice normale, a dispărut în cursul și după război și în plus s'a produs un deficit de un milion de indivizi. Pierderea din cursul războiului și deficitul anuale apasă azi cu toată greutatea lor. De aci o scumpire enormă a muncii manuale și o diminuare, considerabilă a producțiunei.

Vidul produs în mod brusc s'a compensat în parte cu afluxul tot așa de brusc al elementelor din afară.

Este acum întrebarea, dacă în actuala stare de pace relativă, noi vom avea din nou excedentele formidabile pe cari le-am avut.

Eu cred, că nu, și iată de ce. Războiul acesta ale cărui proporții nu pot fi comparate cu nici unul din cele precedente, a influențat puternic vigoarea fizică a poporului nostru. Plăgile sociale au luat proporții uriașe. Sentimentul religios, spiritul de solidaritate socială, viața familială sunt profund atinse.

Pe lângă acestea intervine un nou factor de-o valoare decisivă în ceea ce privește natalitatea. Este un fenomen bine stabilit, că există un paralelism între starea economică și natalitate. Cu cât un popor este mai sărac, cu atât are o natalitate mai mare și invers, cu cât starea economică și culturală se ridică, cu atât natalitatea scade.

Una din consecințele reformei agrare este ridicarea stărei economice a țărănimii și ca urmare în curând va urma o scădere a natalității. Ei bine! se stie, lupta formidabilă dusă în diferite țări pentru a împiedica aceasta scădere și rezultatele nule obținute pretutindeni. Deci asupra acestui factor nu vom putea lucra efectiv.

În schimb, mortalitatea putem s'o reducem și prin aceasta putem obține excedentele necesare.

Ori în fața acestei situațiuni cu totul noi și neașteptate, trebuie să găsim alte remedii decât cele de până acum.

Aceste remedii se caută pretutindeni și în multe părți s'au aplicat cu un succes desăvârșit.

La noi organizația sanitară oficială este străină de aceste probleme. Serviciul nostru sanitar este pur administrativ și în ultimul timp a luat și un pronunțat colorit politic, care-l stânjenește și mai mult.

Un început de organizare sanitară adecvat împrejurărilor dela noi și ale cărui roade începuseră, s'a făcut de Consiliul Dirigent prin persoana profesorului Moldovanu. Politica a distrus acest început admirabil. Profesorul Moldovanu a publicat zilele trecute sub auspiciile Asociațiunei Medicilor „principiile generale pentru organizarea sănătăței publice în România.”

Numai un om de competență și experiența profesorului Moldovanu putea să vadă răul în toată întin-

derea și grozăvenia lui și să indice remediile necesare.

A rezuma aceasta lucrare este imposibil. Ea a fost prezentată congresului medicilor.

Principiile puse sunt noi și cuprinzătoare. Ele se inspiră din cunoașterea lucrurilor și dintr'un larg umanitarism și un cald patriotism.

Aplicarea acestor principii se va face și cu cât se va face mai curând, cu atât va fi mai bine.

Inzadar, cabinetele secrete, unde lumina și durerea nu pătrund, vor pune piedecă. Starea sanitară a

țării este prea crud încercată pentru a fi surprinsă de proiecte secrete. Cine cunoaște durerile acestui neam și cine îi știe leacul, să vie să-l spună la lumină și în fața tuturor.

Remediile secrete au compromis totdeauna medicina și nici în materie de legislație nu vor da alte rezultate. O lege eșită din necesități și făurită la lumina zilei este și bună și aplicabilă. Aceasta lege a fost discutată la cel de al XXVII-lea congres al medicilor.

Prof. Dr. Iacobovici

RĂSPÂNDIREA CUNOȘTINȚELOR DESPRE ÎNGRIJIREA COPILULUI PRIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL POPORAL.

Lupta împotriva mortalității infantile, în special a copiilor de sân și mici ar trebui să fie una din preocupările noastre de primul plan. Mortalitatea copiilor în România este între cele mai exagerate în Europa. Operele combaterii acestui flagel, câteva spitale, azile, leagăne și dispensarii de copii, ce le avem, sunt insuficiente pentru producerea unor rezultate palpabile sub acest raport. Un număr îndestulitor de asemenea instituțiuni nu se va putea crea în scurt timp. Nu avem practica unei asemenea activități, societatea noastră, care ca și în Apus ar trebui să ia inițiativa înființării lor, este încă la începutul experimentărilor cu rezultate dubii, ori deloc nu face încă experiențe, iar Statul — nu are bugetul necesar.

Există vreun remediu pentru această grozavă plagă a neamului nostru, care să poată fi aplicat și până la o mai fericită activitate de creare de instituțiuni mai numeroase puericulturale?

Rostul adevărat ale existenței acestor instituțiuni nu este ajutorul imediat ad personam pe care îl dau. Tanta lor este mult mai îndepărtată, ele sunt mijloace pentru răspândirea cunoștințelor despre îngrijirea copilului în masele largi ale populației. Zecele de copii împiedecați să moară prin ajutorul lor scad iremarcabil procentul de mortalitate infantilă al întregii țări. Instituțiunile de puericultură nu se pot mărgini deci la atât numai dacă vreau să fie realmente folositoare masele. Ele trebuie să devină tot atâtea centre de propagandă pentru straturile oropsite, dătătoare de învățături asupra modelului, cum se păstrează sănătatea

copilului și cum se împiedecă pricina morții, bolile.

Această activitate de propagandă a instituțiilor noastre este încă minimală și uzează de mijloace nepotrivite. La noi cum se văd afișe, tablouri, cari să reprezinte sugestiv aceea ce trebuie ocolit, sau ce trebuie făcut în favorul copilului, în schimb dispensariile noastre răspândesc broșuri, cari simplu nu se citesc, fiindcă rostul lor n'a fost mai mare nici în țările apusene cu o populație săracă mai civilizată, ca a noastră.

Un mijloc mult mai efectiv pentru răspândirea acestor cunoștințe sunt școlile de mame, cursurile adecă, ce se țin pentru viitoarele mame la dispensarii, azile etc. Asemenea cursuri n'au ajuns încă să fie ținute la noi. Chiar cursurile pentru viitoarele infirmiere de copii și mai indicate, fiind primul pas spre ale mamelor, se fac numai sporadic. În afară de două serii, ce s'au făcut de organele românești în anii 1921 și 1922 la azilul de copii din Cluj și cursul de infirmiere de copii dela Clinică infantilă din Cluj din 1923, s'au mai ținut asemenea cursuri acum câțiva ani și la București de către organele Crucii roșii a Americanilor; sub Unguri azilele de copii le țineau mai regulat.

Din insuficiența numărului instituțiilor existente cursurile pentru mame, chiar când ele se vor face în mod reglementar, nu vor putea instrui, decât un număr limitat de mame, deci acest mod de propagare a cunoștințelor despre îngrijirea copilului încă tot nu va putea avea ecoul dorit pentru mame.

Pentru straturile largi ale populației o singură metodă de răspândire a cunoștințelor puericulturale poate fi într'adevăr folositoare, metoda instrucției prin școala populară și prin cursurile de perfecționare ale celor eșiți din școala primară. Asemenea cursuri prin școala populară s'au dovedit de o eficacitate extraordinară în statele apusene. Cele dintâi încercări au fost făcute în Anglia, dar deja pela 1910 găsim și în Germania școli populare, sau cursuri de perfecționare cu programul extins și asupra îngrijirii copilului de sân. În Statele-Unite metodele unei asemenea instrucții au ajuns la o perfecțiune deosebită, înlesnesc prefacerea bunelor obiceiuri de igienă în gesturi automate și tind cu mult succes la îndrăgirea problemelor de igienă. În vederea acestor ținte Organizațiunea americană de igienă infantilă (Chi Ed Health Organisation) întocmește regulile de joc, aranjează reprezentații teatrale, jocuri de scenă cu teme din igiena copilului, cu cunoștință de sănătate și de îngrijirea ei și formează actori, clowni, ventritori, zine de sănătate, adevărați profesori de igienă, cari pleacă dela o școală — la alta cu producțiuni și povești captivante din domeniul igienei infantile. Astfel copilul ajunge să vadă în curvântul sănătate sinopimul de bucurie, un izvor de fericire.

Practica în acest domeniu a statelor înaintate a făcut, ca la conferința dela Cannes din 1919 să se decidă, în interesul ameliorării sănătății publice și a bunei stări a popoarelor introducerea în modul amintit prin școală a receptelor și obiceiurilor bune de sănătate și formarea de educatori în acest scop.

În vederea situației dela noi a excelentelor rezultate obținute aiurea Inspectoratul General Sanitar al Ardealului încă în 1921 a propus ministerului Instrucțiunii introducerea instrucției puericulturale în învățământul primar și la cursurile de repetiție. Propunerea a ținut seamă de nevoile noastre, de programul școlilor corespunzătoare englezești și de al celor elaborate de Sangstein și Rietschel, sprijinit de Göfpest și în parte de Schlossmann, și a cumpănit și posibilitățile de realizare la noi a acestor planuri frumoase. S'a propus în consecință pentru școlile noastre primare răspândirea cu-

noștințelor elementare în igiena copilului de săn și a copilului mic, iar pentru cursurile de repetiție instruirea teoretică și practică a fetelor mai mari în alimentația și îngrijirea lui.

Propunerea a accentuat importanța deosebită a instrucției practice în special la fetele mai mari, oari ieșite din școala primară urmează la cursurile de repetiție, tocmai instrucția practică desvoltă mai mult plăcerea de a se ocupa de copil și modul de cugetare, indispensabile viitoarelor mame. În lipsă de instrucțiuni suficiente la noi practica va trebui înlocuită mai mult prin instrucția spectativă sau prin deprinderi pe păpuși. Acolo însă, unde se găsește un asil de copii, dispensar, sau un spital de copii în localitate, elevele vor trebui transportate acolo, pentru a se face pe copil, demonstrațiile și indeletnicirile și a se învăța îngrijirea corectă și curățirea îmbrăcămintei, cât și modul de alimentare și pregătirea alimentelor necesare artificiale.

Intrucât privește instrucția practică nu trebuie să se mărginească la fetele mai mari, ci elementele ei vor fi împărtășite deja din școala primară.

La cursurile de repetiție asupra îngrijirii copilului poate avea loc în cadrele instrucției de economie de casă, iar în școala primară ea se poate mărgini la ultimul an, dar poate începe deja dela 7 ani.

Instrucția evident se extinde și asupra unor reguli generale de igienă, necesare pentru toate vrăstele în special vrăstei școlare și adolescenței. La băeți se mărginește numai la acestea.

În vederea dificultăților de realizare dela începutul oricărei opere noi, instrucția se poate mărgini deocamdată și numai la câteva ore. În unele școli engleze ea cuprindea un total de 6 ore numai, în cari totuși se învăța înbăerea și îmbrăcarea copilului, regulile alimentării raționale și artificiale și ale condițiilor elementare de păstrare a sănătății și încunjurare a bolilor.

Începutul instrucției e bine să se facă în școala primară deja. La noi, mai mult ca aiurea, fetele de 7—8 ani în lipsa mamei lor adesea trebuie să-și îngrijească frățiorul mai mic, deci învățarea unei îngrijiri corecte este indicată la această vârstă deja, limită la care se începe instrucția puericulturală și

în streinătate. Alte motive ale indicației acestei instrucții în școala primară deja, și nu numai la cursurile de repetiții, sunt faptul, că școala de repetiții în multe cazuri nu se mai frecventează și că ea servește mai mult pentru îmbogățirea și îmbogățirea numai a vechilor cunoștințe.

Pudoarea nu a putut fi considerată nicăiri, ca piedecă pentru asemenea instrucțiuni. La noi din cauza indeletnicirii amintite precoce a fetelor în jurul copilului mai mic din casă în special nu.

Evident instrucțiunea puericulturală prin școli cere pregătirea personalului didactic și în acest scop. Ca și aiurea la început, și la noi instruirea învățătoarelor se poate face prin un curs întregitor de 14 zile, cel mult 1 lună. Vre-o 35 ore de instrucție din acest in-

terval, completat cu ore de practică la azilul sau dispensarul din loc inițiază suficient în tainele teoriei cât și asupra îngrijirii practice a copilului.

Până la instruirea unui număr corespunzător de învățătoare, instrucția puericulturală în școlile populare s'ar putea face și cu ajutorul surorilor de ocrotire. Partea practică a instrucției ar putea fi lăsată și pentru viitor în grija lor.

Cât de indicată și simplă era realizarea introducerii instrucției puericulturală în învățământul popular propunerile făcute în acest sens de către organele sanitare Instrucției au rămas până azi nerezolvate, fără a se fi discutat măcar; O dovadă mai mult, că pricina reținerii noastre nu sunt numai sărăcia, ci și indolența.

Dr. Gheorghe Popovici

B I H O R U L *)

— Ținutul Beiușului, locuri și oameni. —

Dela Oradea-Mare, scaunul Bihării, ba chiar și al Crișanei întregi, Beiușul vine cale ca de trei poște bune spre sud, în jurul munților bihoreni.

Eșind cu trenul din defileul dela Borz, sau coborând pe jos, ori cu trăsura, șoseaua cea mare, — „*drumul Orăzii*“, — dintre *Petrani* și *Feneriș* în față și se deschide o vale largă, scobită din toate părțile, cât bate ochiul, de un brâu de înălțimi împădurite.

Îndată, la dreapta, ne intimpină munții *Finișului*, din cari ies, ca doi colți răi dintr'o gură bătrână, ruinile cetății de altădată și cel mai înalt pisc din apropiere: *Jermariul*.

De aci se desprinde spre sud un lung lanț de dealuri mai trăgănat până subt vârful solitar: *Moma*, straja codrilor dintre Bihor și Arad. Urmează prelungirile către vest ale *Cucurbetei* cu *Dealul-mare*, peste care la *Criștior* trece șoseaua ce leagă Bihorul cu *Zărandul*, mai bine, ținutul Beiușului cu acela al *Halmajului* și valea *Bradului*.

Dela *Criștior* spre est, tocmai în fundul zării, pe la mijloc de codru, se înalță stăpânind o parte de țară, *Lăzarea* — 1848 m. — *Cucurbeta*, *Piatra-Grăitoare* cu *Fântămelele Bihării*, pe unde trec *Moșii vana* din Bihor la *Scărișoara* și în *Munții-apuseni*.

Plaiul dela *Piatra-grăitoare* ne dă punctul cel mai luminos și mai

culminant din codrii Bihării. — E mult cercetată și savurată privilegiata ce și se deschide de aci, unde se întâlnesc hotarele a patru județe: Bihor, Arad, Turda-Arieș și Cojocna. În vreme senină de vară de aci ochiul străbate depărtări neînchipuite; vezi munții *Hățegului*, *Aradul*, *Oradea*, ba chiar și *Dobrișinul*. De pe *Piatra-grăitoare* poți trece în revistă tot aceeași sublim în poezie și pitoresc în cuprinsul acestor codri. Jos în largul văii și în deschizăturile munților vezi resfirându-se o mulțime de sate românești, iar cam pe la mijloc se năzărește, ca o coamă subțire, argintie, albia *Crișurilor*, cum iese din *Poarta Bihării* și munții *Băișii* și tăind chiar în două valea, dela *Câmpani* până aproape de *Șanciuș* și *Petrani*, dispăre în strămtoaarea dintre *Dumbrovița* și *Urviș*.

Sentinelă de veacuri fără număr a graiului și obiceiurilor din bătrâni, în dreapta spre vest, vine *Găina*, la est în stânga e *Călineasa* iar la sud *Glăvoaia*, *Lespezile*, *Munțișorul*, *Dâmbul Boului*, *Godeanul*, *Dobrinul* și *Dealul-mare* cu rami-

*) Bihorul d-lui profesor din Beiuș dr. C. Pavel este, fără îndoială, un articol-model cum noi, la „Societatea de mâine“, am dori să publicăm despre fiecare ținut românesc. Caracteristicile scurte, precise, bogate ne îngăduie să așteptăm, în alte articole, informațiuni și concluzii lămurind și munaș națională care trebuie făcută, în viitor, în secole părți. Oameni de bine, de condeiu (fie chiar de cei încă necunoscuți) sunt rugați a imita pe d. profesor Dr. C. Pavel a ajuta la cunoașterea țării în amănunte supuse, totuși, unei vederi generale clare. G. B. D.

ficiații de calcar din cari, îndeosebi din cele dela *Sușt și Câmp*, se șlifuiește cea mai bună marmoră din țară. Ci-că vine alături de cea din Ciuc. Și cine mai știe, câtă bogăție pământescă ascund aceste uriașe mormane de piatră!

La nord, reîntorcându-ne către Beiuș dăm în *Plaiul Băii* și în cea dela *Petroasă* cu vechi și cunoscută minere de argint, cupru și fier. Tocmai dinaintea noastră *Dosul Blidarului, Dealul-Negru, Piatra Bulzului, Pietrile Boghii*, printr'un podiș dau mână cu *Vârful Foenii, Bohodeii, Munceii, Cornul Munților, Buza Custurilor, Băița și Vârful Fericii*. Sunt înălțimile dela *Stâna-de-Vale*, brazdate de isvoare și acoperite de păduri sombre dre brad.

Dela *Stâna-de-Vale*, o gură de raiu care, odată văzută nu se mai uită, punctul dominant al locului, *Vârful Poenii*, își deșiră prin preluci și ponoare coastele până ce se pierd în codrii *Meziodului* și în *Pădurile Craiului* dintre Bihor și Cojocna.

În mijlocul acestui cadru pitoresc, prins în câteva trăsături sumare, pe malul drept al Crișului-negru, se revarsă Beiușul, centrul unui mare ținut românesc, numit pe vremuri: „*District al Beiușului*“.

Puține orașe din noile provincii vor fi având un trecut mai vechiu și un rol mai important în istoria Românilor decât acest târgușor de munte.

La granița de altădată dintre Ardeal și Ungaria de ieri, Beiușul încopieie într'o întindere neîntreruptă etnicul românesc din Transilvania și Munții-apuseni cu cea din șesul Bihării și al Aradului.

Pentru Românii bihoreni Beiușul, în urma depărtării lui de capitala județului n'a fost și nu-i nici astăzi numai un scaun de plasă, ca oricare altul, ci, situat în centrul unui vast ținut românesc, cu o întindere de peste trei plăși și cu vestitele-i băleuri de țară este un vechiu și cunoscut punct de gravitare a Românilor din sudul Bihării precum și al celorla din județele învecinate: din valea Hălmașului, ținutul Huedinului și al Moșilor de pe Arieș până la Câmpeni.

Mai adăogând că este și un vechiu oraș de școli, singurele noastre școli românești mai înalte din fosta Ungarie proprie, Beiușul de un veac și mai bine este, — și va fi încă multă vreme — un

contrafond românesc, al nostru, față de caravanseeraiul tuturoră din Ora-dea-Mare.

Legăți de lume abia de trei decenii prin o singură cale ferată ce se infundă la Vașcău sub Dealul-Mare, stânenind foarte viața economică a ținutului Românii din vremi imemorabile duc un traiu de păstori și muncitori de păduri. Primăvara ceie mai rămân pe acasă despică câte o brazdă de pământ deluros și rece care nu prea răsplătește truda brațelor și sudoarea frunții. Dar e și prea puțin pentru munca fiecărei zile lăsate de Dumnezeu într'un an, de aceea o bună parte a sătenilor noștri se indeleținește cu *negoful de vite* — cu deosebire cei din satele: Drăgănești, — Bălăleni, Totoreni, Țigănești și Meziad, — iar cei din Nimnești sunt târgoveți de oi. Produc *vestite fructe* — Budureasa, Dumbravița, Gurani, Cociube, Petroasă și Băiță — *nuci* —; Câmpeni, Beinșele, — *mere și pere* —; Curățele — *prune* —; Seliște — *cireși* —; Târcoaia și Negru — *struguri și persice*. Alții sunt meșteșugari cunoscuți și recunoscuți pentru trebuințele sătenilor: *sumânari* — Sârbești; *ștezari* — Budureasă, Cărbunari și Roșia; *ferari* — Vârzarii de sus și de jos, *Blănari* — Delani și Sân-Mărtin; *uleeri* — Mizien, Telec, Talpe, Sebiș și Belezieni; *olari* — Lehecenii, Criștior, Călugăr și Lelești; *spătari* — Poenii de-jos, Valea-neagră și Cusiș; *vărari* — Meziad; *grădinari* — Târcoaia Ionești Suncuis — *legume diverse*; Uilac — *varză și pepeni*; Pocijoliște produce cei mai mulți și mai *cercați cartofi* — *pescri* vestiți sunt cei din Fonești. *Prăsesc vite multe și frumose* îndeosebi Ungurii din Târcoaia și Românii din Roșia, Lazui și Căbești. Toți au mare înclinare către lemnărit și munca pădurilor. Sunt vestiți cioplitori de *lemn fasonate*: grinzi, tâlpi, scânduri și osii — cei din Budureasă și Cărbunari; *fac lăzi hambare și scări* — Burda și Cresuia; *furci de lemn* pentru lucrul câmpului — Târcaită și Merag; *codoriști de coasă* — Cișoara; *impletesc mături de mestecăn* — Saca și *ife de războiu* — nevestele din Delani.

Cu aceste produse de industrie casnică creștinii noștri fac bun târg „în jos“ pe câmpie — pe la Tinca, Salonta și prin părțile Aradului, de unde se reîntore cu carele încărcate cu cereale și cu bani svântați în pungă.

Astfel Românii din ținutul Beiușului, deținând părțile cele mai prăvălătoare și prăpăstioase ale județului; ne prezintă toate notele caracteristice ale populațiunii din regiuni muntoase.

Intocmai cași Tirolezii, Scoțienii sau săcuii, și codrenii din Bihor sunt firi cam nealinate împinse și de greul vieții, deși între străini nu se fixează. Pe vremuri se scurgeau mulți către câmpia Ungariei: la Giula, Ciaba, Bichis și alte comune mari din acest județ. Aici serviau ani de-arândul ca muncitori de ferme fără a-și uita însă de văile și codrii lor, unde cu mult-puțina agoniseală se reîntorceau iarăși într'o zi. Sunt de o tenacitate uimitoare și dresați contra tuturor intemperțiilor. În lupta pentru traiul de toate zilele și ei ne prezintă acelaș proces ca ciasornicarii din Jura și Schwarzwald, dantelarii din codrii Boemiei, metalurgiștii din Caucaz ori argintarii macedo-români din Balcan.

Acești oameni — cum vom vedea — au un trecut foarte vechiu, plin de frământări și în aceeaș vreme și de învățăminte pentru rostul istoric al neamului românesc aici la hotarele țării. Dr. C. Pavel

O ROMANCIERĂ ROMÂNĂ

Ziarul „*Dimineața*“ a instituit un premiu de 50.000 lei pentru cel mai bun roman. Au fost prezentate 22 romane. Comisia care a decis asupra valorii romanelor a fost constituită din scriitorii Mihail Sadoveanu, Jean Bart, G. Ibrăileanu și Iosif Nădejde. Premiul a fost obținut de doamna Lucia Mantu pentru romanul „*Cucoana Olimpia*“. Dna Lucia Mantu, fericita câștigătoare a marelui premiu, este o profesoară dela externatul de fete „*Oltea Doamna*“ din Iași și adevăratul său nume este dșoara Cornelia Nădejde. Autoarea era apreciată și până acum ca o literată de multă subtilitate, îndeosebi dela apariția volumului „*Miniaturi*“. Ziarul „*Dimineața*“ a făcut o dublă faptă frumoasă: prin concursul de romane a încurajat acest gen literar care este podoaba literaturilor mondiale; a răsplătit bine materialiceste pe o scriitoare de talie cum pare a fi dra Cornelia Nădejde.

METODA DE UNIFICARE APLICATĂ ÎN ALSACIA ȘI LORENA

Scrisoare din Paris.

Le Journal officiel din 3 Iunie c. publică cele două legi cari „pun în vigoare în Alsacia și Lorena legislația civilă și comercială franceză”. Dispozițiile acestei legi intră în vigoare șase luni dela data promulgării lor, adică la 1 Ianuarie 1925.

Judecând după titlul acestor legi, s'ar putea crede că e vorba de o înlocuire, pur și simplu, a legislației civile și comerciale „locale” adică germană, prin legislația corespondentă franceză. În realitate e vorba de o fuziune, mai bine zis de o selecție a tot ce s'a dovedit mai binefăcător, mai modern în cele două legislații. Niciodată, dela redactarea lui, codul napoleonian n'a suferit o reformă mai radicală.

În adevăr, legiuitorul a avut în vedere că chiar și o viață de 40 ani, în condiții diferite de ale majorității națiunii, a creat în Alsacia și Lorena obiceiuri și practice de care nu s'ar fi putut atinge fără să vaterne interesele și sentimentele populației alipite. În afară de aceste considerații, legiuitorul a recunoscut că legea germană din Alsacia și Lorena a realizat reforme a căror nevoie a fost de mult simțită și în Franța și a căror instituire a fost reclamată de cei mai de seamă juriști. Legea locală alsaciană conține dispoziții și instituții care sunt mai bine adaptate condițiilor de viață modernă, decât dispozițiile și instituțiile corespondente franceze. I-a părut deci absurd legiuitorului să suprimе, niște instituții cari mai curând sau mai târziu vor trebui introduse și în celelalte provincii ale Franței. Dimpotrivă, ocazia de-a pune la încercare modul lor de-a funcționa în cadrul celorlalte instituții franceze a părut bine venită.

Principiile de care s'a lăsat călăuzit legiuitorul în elaborarea legilor de unificare a fost deci:

1° Fixarea unei epoci de *transiție* care să asigure trecerea fără zguduiri și fără frecări dela o legislație la alta. Măsurile menite să faliците această transiție exprimă nădejdea legiuitorului că la sfârșitul acestei perioade — ea e de 10 ani — instituțiile particulare conservate în Alsacia și Lorena vor fi extinse asupra Franței întregi. Unitatea le-

gislativă completă va fi atunci realizată „pe baza unui drept mai larg și mai perfect, comun tuturor provinciilor Franței”.

2° Menținerea instituțiilor a căror superioritate a fost invederată prin experiență, și a instituțiilor locale cari n'au echivalent în legislația franceză.

Dispoziții speciale reglementează raportul între instituțiile nou introduse și între instituțiile conservate din legislația locală, precum și regulile de soluționare a conflictelor de legi.

Principiile de mai sus au inspirat și metoda de lucru. Diferite comisii au fost însărcinate să studieze problema unificării sub toate aspectele ei. Un material commentar impus a fost adunat și studiarea lui a reclamat o muncă intensă de cinci ani de zile. Au fost numite anchete la fața locului cari au luat avizul tuturor categoriilor sociale și profesionale. S'au luat toate precauțiile pentruca interesele populației din Alsacia și Lorena să fie cât mai complet salvardate.

Opera săvârșită constituie un exemplu rar de muncă conștiincioasă de independență de spirit care face cea mai mare onoare juriscunștilor francezi. Materialul fiind vast, ne mărginim să dăm câteva exemple din instituțiile alsaciene conservate.

În materie civilă, a fost menținută legea locală privitoare la orotirea incapabililor și a minorilor. *Scaumul orfanal* înlocuește consiliul de familie prevăzut de legea franceză. Administrarea averii copiilor minori, precum și organizarea și funcționarea tutelei se face după legea locală.

Sunt menținute legea și regulamentele germane privitoare la *registru matrimonial*. În sensul acestei legi, un extras al contractului de căsătorie, indicând regimul matrimonial al soților, e trecut în registrul public, numit „registru matrimonial”. El e destinat a evita surprize neplăcute unei a treia persoane care ar vrea să intre în relații de afaceri cu unul din soți.

E păstrată instituția *cărții funduare*, așa cum funcționează și în Transilvania. Noua lege recunoaște *certificatul de moștenitor* care nu există în legislația franceză. Ea reglementează, în fine regimul *contractului de asigurare*.

În materie comercială reformele sunt și mai importante. D. *Frideric Eccard*, senator alsacian și unul din autorii legii explică în termenii următori, motivele acestor modificări: „Viața comercială a suferit o evoluție mai adâncă decât viața civilă. Trebuințe noi au chemat un organism juridic mai desvoltat și mai desăvârșit...”

Legea pusă în vigoare în Alsacia și Lorena remediază cele mai multe din nevoile indicate și constituie un pas însemnat în modernizarea codului de comerț francez.

Prin menținerea *registruului de comerț*, în forma în care era prevăzut de legea germană, comercianții alsacieni și lozăni vor fi scutiți și pe viitor de procedurile de verificare și de control cărora sunt supuși confracții lor din restul țării.

E menținută „*procura generală*”; inserată în registrul de comerț. Ea oferă părților generațiile necesare că mandatul nu-și depășește atribuțiile.

În „*Revue politique et parlementaire*” din 10 Mai 1924 *Societatea cu răspundere limitată*, a cărei introducere în Franța a fost împiedecată de izbucnirea războiului e menținută în Alsacia și Lorena și va fi probabil în curând adoptată și în restul țării.

Sistemul *societăților anonime* „supuse controlului unui consiliu de supraveghiere distinct de consiliul de administrație, în care interesele minorității acționarilor sunt mai bine garantate” a fost de asemenea păstrat.

În materie de *faliment*, principiul falimentului civil care împiedecă orice tentativă de fondare a creancierilor, a fost respectat.

Procedura locală a fost de asemenea introdusă în legislația franceză în ce privește determinarea modului de dovezi și a încrederei ce li se atașează.

Din această sumară înșiruire se vede importanța inovațiilor pe care le-a adoptat codul francez introdus în Alsacia-Lorena. Comisiile însărcinate cu elaborarea acestor legi, lepădându-se de orice susceptibilitate, animate exclusiv de dorința de-a servi știința dreptului prin incorporarea în codul francez a unor reforme dovedite binefăcătoare, au făcut afară de progres științific și de asimilare inteligentă a provinciilor desrobite. **ANDREI OTETEA**

Căderea vertiginoasă a leului exasperează viața economică a României. Criza de numerar pune pe gânduri pe marii întreprinzători, fabricanți și comercianți, cari nu mai pot face față plăților și nu se pot alimenta cu credite noi. Pentru nevoile înmulțite ale gospodăriei Statului, emisiunile monetei noastre de Stat sunt insuficiente.

Putem pleda pentru o politică inflaționistă? Desigur că ea ar fi bună, în cazul când n'ar provoca o nouă prăvălire a leului, ci s'ar menține cel puțin puterea lui de achiziție de astăzi pe piața internă.

Pentru o inflație nouă însă este prea evident că este nevoie de acoperiri noi și sigure pe cari nu le putem avea decât printr'un mare împrumut extern.

Cinș poate obține marea împrumut extern, cât mai repede posibil? Ne învârtim într'un circuit de cauze ce se determină unele pe altele și nu suntem capabili să găsim ieșirile.

După părerea noastră noi nu vom găsi scăpare decât printr'o consolidare a situației noastre externe. România n'are o politică externă cu direcțiuni clar văzătoare. N'am întemeiat alianțele pe cari să putem conta. Nu putem face decât o politică de bună vecinătate cu toate Statele și de obținere a garanțiilor internaționale în ceea ce privește hotarele noastre actuale. Să căutăm a convinge lumea că existența României este cel mai

bun mijloc de pacificare și prosperitate a Europei estice.

Asta nu însemnează că ne dăm platnicii streinătății, ci că avem conștiința că o dezvoltare interioară nu este posibilă fără pace la granițe, fără prestigiu și credit în afară și fără încrederea în puterile noastre proprii.

Vinovăția noastră este că ne-am supravvalorificat, am desprețuit străinătatea, am neglijat aranjarea raporturilor internaționale și am creat o situație internă insuportabilă, îndeosebi prin războiul declarat oricărui început de democrație în Țara Românească. Au fost jignite provinciile noi, figurile lor politice reprezentative ostracizate, instituțiile economice înfloritoare de aici boicotate materialicește.

Forțele vii ale vieții politice și economice stau în lăncezeală, paralizate de sistemul supremației neîndurătoare al plutocrației bucorăștene.

Corectivele le putem aplica deodată din două părți: dinlăuntru în afară printr'un regim de democrație largă, și dinafară înlăuntru prin câștigarea streinătății pentru cauzele noastre. Pendența celor două direcții opuse este atât de evidentă încât nu mai poate dubita nimeni că ambele direcții nu pot fi luate decât deodată și de către aceiași guvernanți credincioși ideilor mari de prefaceri radicale ale vremii noastre.

ION CLOPOTEL

PERPETUAREA AMIXTIUNII

Din producția anuală a României întregite-evaluată la 150 miliarde lei — peste 70 miliarde sunt reprezentate din producția agricolă — rămânând pentru producția animală 40 miliarde, pentru producția mării industriei 35 miliarde și pentru producția minieră aproape 5 miliarde.

Din această producție s'a exportat în anul 1923 cereale 6 $\frac{1}{2}$ miliarde și animale 7 miliarde — iar petrol, lemne și diverse în preț de peste 7 miliarde.

Deși două din trei părți a exportului nostru, ca și a producției noastre ne-o dau animalele și producția agricolă — în urma unei greșite politici economice, — tocmai acești doi principali rami de producție și de export sunt mai puțin încurajați și mai mult stingeniți prin amestecul fatal

al organelor statului, ce neconținut se substituie factorilor economici.

În ce privește dezvoltarea producției și creșterii animalelor — organele de guvernare și de executivă ale statului în loc să-și însușească regimul cel mai perfecționat și mai probat — pe care îl aveau la îndemână în unile teritorii din fosta Monarchie Austro-Ungară — au întins centralizarea nenorocită dela București peste întreaga țară, lăsând pradă birocrațismului sterp și supărător întregă îndrumarea și sprijinirea acestei importante producțiuni, chemată să închine în favorul nostru, prin export, balanța comercială și ca urmare consolidarea noastră valutară, financiară și economică în general.

Azi ne apropiem de povârnișul degenerării vitelor noastre, după-ce am

compromis și am abandonat zonele zootehnice, selecționarea reproducătorilor, posibilitățile de îngrășare și mai ales de valorizare a vitelor în intern prin maximări și în extern prin o politică vamală și de transporturi bazată pe principiul fiscalității — în cadrele unor regiuni de export schimbate fără rost și fără timp de tranziție.

La fel s'a operat de către organele statului și în ce privește producția, valorizarea și exportul cerealelor.

Amestecul și substituirea statului factorilor de producție agricolă a fost cu atât mai păgubitoare și mai fatală, cu cât această producție constituie aproape jumătate din întreaga producție a țării — chemată să conducă și în consumul intern și în exportul țării.

Ne oprim și de data aceasta în special asupra producției agricole — în urma faptului că guvernul din nou se preocupă cu reglementarea producției cerealelor vrând să acrediteze și acum, la fel ca și în toți anii dela război încoace — că superioare interese ale consumului și bunăstării interne reclamă și de data aceasta amestecul și substituirea statului, în ce privește repartizarea și valorizarea internă a cerealelor, ca și în reglementarea, *din acest punct de vedere*, a exportului din noua recoltă.

* * *

Necesitățile războiului și marea problemă de a fi sau a nu fi, a forțat în cursul războiului justificarea amestecului statului în repartizarea și valorizarea producției în general și a cerealelor în special.

Primii doi-trei ani după încetarea ostilităților, cu întreg cortejul lor de nevoi și trebuințe ale refacerii, au continuat să ofere aparența acestei justificări până la un loc a amestecului statului în importanta chestiune a alimentării publice.

Dar în momentul când această treacătoare necesitate și apoi aparentă justificare a fost ridicată la nivelul de principiu și dogmă de politică economică — primejdia demoralizării și conturile crizei economice erau ușor de prevăzut.

Guvernele și administrația țării au fost asaltate de cereri discutabile, de oferte și proiecte cu gânduri ascunse și cu poftă de ieftine îmbogățiri — care cu toată pretinsa grijă — s'au furisat, pe nesimțite, până să diformeze temelile și buna credință a diferitelor sisteme și regime economice, ce s'au succedat atât în ce privește alimentarea publică în intern cât și exportul.

Ministerele, prefecturile, administrațiile de plasă și chiar poliția, judecătorii sub regimul maximărilor, contingentărilor, limitărilor, exportului etc — s'au schimbat peste noapte în vaste contoiruri și chiar oficine de afaceri și „incuviințări“ cu multe și urâte dedesubturi.

Se pare că munca „istovitoare“ a acestor organe nu le-a fost de ajuns. Regimentele de directori, inspectori, controlori, consilieri, administratori, executori etc. — dela ministere până la micile primării sătești, nu s'au oboșit — ci vor cu orice preț să se mai jertfească.

Alături de toți acești jertfitori se înșirue, specialiștii probați și toți râvnitorii de a „interveni“ sau de a „finanța“ — ca să dovedească țării acum în toiul recoltării grâului că noi cei din România agricolă — din nou suntem amenințați să murim de foame, cum am murit și în anii trecuți, dacă guvernul nu va lua măsuri și dacă nu va fixa un nou regim pentru grâu, făină și pâine. — Se înțelege, reglementând și exportul și fixând taxele de export amesurat acestor înalte prpvederi.

Credem că s'a împlinit văleatul să nu ne mai păgubim țara și să nu ne mai facem de râs cu astfel de frivolități. Cel puțin azi când Oltenia, Banatul, Ardealul și în bună parte Moldova și Bucovina au anul acesta din cele mai bogate recolte de grâu și la fel se speră să fie și la porumb și celelalte soiuri de cereale.

Dacă Bărăganul și Sudul Basarabiei are defecțiuni în recolta grâului — acest fapt nu justifică nici o măsură de guvernului, care ar jigni sau ar compromite chiar, producția de cereale și în special de grâu.

Țară agricolă, cum suntem și cum continuăm să fim — avem tot interesul superior de stat ca plugăria noastră, mai ales acum după reforma agrară să se poată instări, ca să-și poată inzeștra și amenaja pământurile ce le-au fost improprietărite ca în proximități să ajungem din nou la exportul de cel puțin 4—500 mii vagoane de cereale.

Credem că în România de azi menajarea excesivă a consumatorilor în detrimentul producției și a producătorilor este o fatală greșită politică economică.

Azi, mai ales la noi, *sub raport de stat* nu sunt indicate grijile față de consumatori ci se împune sprijinirea, dacă vreți chiar exesivă a producției și a producătorilor, căci numai intensificarea în cantitate, în calitate și în masă a producției poate să ne salveze din haosul crizei economice, în care ne sbatem. Numai producția poate să ne dea acoperirea și poate să reducă puterea de achiziție a valutei noastre și a leului nostru desconsiderat fără drept de către străinătate și pus la grele încercări pe urma concepțiilor, legiferărilor și executivelor economice sub a căror provară geme azi țara în-treagă.

Vasile C. Osvadă

ției țărănilor îmbrăncită în neagră mizerie și cu soluții practice de îndreptare.

Materia ce-o vom destina pentru al doilea număr dublu va fi anunțată la timp.

Nu facem politică militantă... Cu toate acestea se vor găsi unii cari ne vor face caz de acuzație, că a putut apărea în revista noastră articolul despre partidul național-țărănesc. Publicăm articolul, pentru că autorul, d-l Soveja este o personalitate care și-a păstrat independența... chiar și atunci când figura în mod oficial în registrele vre-înui partid. Soveja este pseudonimul cunoscutului om de literă d-l Simeon Mehedinti. D-sa prin critica liberă ce o face, cu toate că este înscris în partidul țărănesc, are dreptul să poată vorbi în deplină libertate de pe tribuna revistei noastre. Orice părere a d-sale merită cea mai largă publicitate.

Concordatul. D. dr. Iacob Radu vicar episcopesc la Oradea-Mare și prelat papal a binevoit să ne facă următoarele interesante declarații cu privire la necesitatea concordatului:

— Statul are atâtea mijloace pentru a se apăra față de minorități; nu este nevoie să recurgă la o nedreptate atât de mare. Biserica a fost stâlpul cel mai puternic al națiunii române în trecut și va fi și în viitor...

— Încheierea concordatului este o necesitate a intereselor de stat. Este neîntemeiată temerea că prin concordat ar fi jignită biserica ortodoxă. Concordatul nu se ocupă cu biserica ortodoxă.

Biserica ortodoxă poate însăși să-și aranjeze situația sa cu Statul. Însă este nevoie de concordat din punctul de vedere al regulării situației bisericii romano-catolice maghiare, care astăzi este divizată (o parte în Ungaria, iar alta în România). Scaunul apostolic vrea ca granițele diocezelor să fie în granițele statelor. Nădăjduim că el va găsi formula potrivită (așa cum a găsit-o în statele mai puțin catolice) în stabilirea raporturilor dintre biserica catolică și Statul român...

O biblie pentru ambele biserici românești. Este foarte caracteristică că biblia n'a ajuns încă în mâinile poporului nostru într-o limbă curată românească și cu un preț modest. Biblia lui Șaguna sau biblia

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE

REDAȚIONALE. Am anunțat din vreme pe colaboratorii noștri cari ne-au trimis studii mai vaste, deosebite pe aceia cari ne-au făcut interesante descripțiuni de întindere mai mare de ale satelor, orașelor și regiunilor, că această materie bogată va apare în numerele duble din vara aceasta. Primul număr dublu (15 și 16) va apărea în jumătatea a doua din Iulie. Celelalte două numere duble vor apărea (17—18 și 19—20) în luna August.

Din sumarul foarte variat al primului număr dublu cităm:

DR. ALEX. BORZA: Fitosociologia (progrese științifice).

G. BOGDAN-DUICĂ: Satal sindicalizat (probleme sociale).

P. TRU ILCUȘ: Personalitatea în pedagogia modernă. (Învățământ, educație).

VASILE BUCUR: Câmpia Ardealului. (Probleme economice).

D. FOLTEA: Din viața economică a Sălștei.

DR. GH. PREDĂ: Lumea ultramicroscopică și ultratelescopică (Sănătatea publică).

G. BOGDAN-DUICĂ: Discuții literare, (Teodor Murășan și G. Rotică).

I. FLOREA: Viața românească în Satu-mare.

VASILE GHERASIM: Bucovina.

ONISIFOR GHIBU: Trei luni în Basarabia.

EUGENIU N. GIURGEA: Incendiile ivite în Basarabia în 1923.

Inteagă această materie o avem distribuită deja de pe acum pentru cel dintâiu număr dublu. Deosebită actualitate prezintă studiul d-lui Bucur despre Câmpia Ardealului: cu aspectele cele mai fidele ale situa-

sfântului sinod sunt inaccesibile multimei.

La Oradea-Mare am avut ocazia să vorbim cu P. S. Sa episcopul dr. Valeriu Frențiu și astfel am aflat că Academia Română a hotărât să stabilească un text unic al liturghierului și cărților bisericești pentru uzul ambelor confesiuni. Se va forma o comisie constituită din doi delegați ai Academiei, câte un delegat al fiecărei metropolii și doi cântăreți (dd. Hubic și Popescu-Pasere).

În ceea ce privește o ediție a sf. Scripturi cu note și pe înțelesul tuturor, biserica noastră gr. catolică a însărcinat pe canonicul dr. Bălan, prof. la Academia teologică din Blaj să o redacteze.

Mai reținem încă o observație prețioasă a P. S. Sale: biserica gr. cat. este gata să colaboreze cu distinsul scriitor și predicator bisericesc G. Galaction pentru a se preciza un text care poate fi acceptabil pentru ambele biserici. D. G. Galaction n'a dat încă un răspuns lămurit.

D. G. Galaction este dator cu o explicație.

Un turneu important. Teatrul Național din Cluj face un turneu prin orașele ardeleni cu piesa „Sărutul morții”. Piesa avusese un succes meritat la Cluj. Turneul a început în ziua de 24 Iunie în orașul Turda. Celelalte orașe unde este reprezentată sunt următoarele: Dej, Gherla, Baia-Mare, Satu-Mare, Sighet, Oradea, Arad, Timișoara, Oravița, Reșița, Lugoj, Caransebeș, Deva, Alba-Iulia, Sibiu, Făgăraș și Brașov. Sperăm că publicul nostru va da pretutindeni cu plăcere concursul pentruca piesa să aibe rezultate sociale cât mai mulțumitoare. Turneul este un început al acțiunii de asanare morală ce trebuie dusă cu energie pretutindeni în contra flagelului boalelor venerice. Traducătorul piesei, zelosul medic d-l Dr. A. Voina meditează o campanie sistematică în această direcție. D-sa propagă o idee sănătoasă, care cu siguranță credem că va isbuti. Este vorba de creierea grabnică a unei „Societăți antivenerice” (după exemplul tuturor statelor civilizate), care să canalizeze orice acțiune profilactică și să creieze pretutindeni o atmosferă de precauțiune contra pericolului venerian, prin diferite mijloace educative, dintre cari teatrul să ocupe unul dintre cele dintâi locuri. Indrumări și

adeziuni la această acțiune de utilitate publică se primesc cu multă recunoștință pe adresa Dr. A. Voina, Cluj, Str. Iuliu Maniu 6.

Unor asemenea inițiative noi le dorim cel mai desăvârșit succes.

ECOURI. „Convorbiri literare” din Mai au următoarele rânduri despre noi: „În seceta intelectuală post-belică, rar ni-e dată o revistă mai serioasă, mai bogată și cu mai multă competență scrisă, decât revista ardeleană, care, sub forma unui magazin săptămânal, reușește să aducă în desbaterea publică problemele de actualitate, cele mai însemnate.

Din comitetul de direcție fac parte dnii Gusti, Mihai Popovici, Bogdan Duică, Vasile Goldiș — personalități care îndreptățesc cele mai frumoase așteptări. Colaboratori regulați, pentru a nu numi decât pe câțiva, sunt dnii Sextil Pușcariu, Ghibu, Zeletin, Răcoasa, dr. Moldovan, care ajută în chip deosebit la menținerea nivelului ridicat al revistei.

Toată hărnicia o depune regactorul Ion Clopoțel, al cărui merit deosebit e de-a fi putut întruni un mănunchi de scriitori și personalități de seamă, atât din vechiul regat, cât și din provinciile nouă.

Din sumarul celor cinci numere apărute până în prezent, (exceptând No. 4 pe care Poșta nu a binevoit a ni-l aduce), relevăm ca fiind un deosebit interes articolele dlor Zeletin, dr. Moldovan, Dașcovici și Răcoasa, asupra imperialismului economic, biopoliticei, — chestiunilor politice externe și asupra relatărei problemelor dezbătute sub auspiciile Institutului social român din București.

*

Revista „Transilvania,” editată de Asociațiunea dela Sibiu în numărul său din Mai scrie: „O revistă ca aceasta ne lipsea de mult. Subtitlul spune: „revistă săptămânală pentru probleme sociale și economice”. Cine vrea să adâncească problemele sociale, cine dorește ca să se răspândească o dreaptă judecată asupra unor cardinale întrebări cari frământă societatea de astăzi și cari așteaptă să fie rezolvate în societatea de mâine, acela va trebui să consulte această revistă, condusă de oameni cu reputație stabilită (V. Goldiș, D. Gusti, Mih. Popovici, Gh. Bogdan-Duică, I. Lupaș, Onisifor Ghibu, V. C. Osvadă, Radu Dragnea, I.

Clopoțel). Ș. d. m. a dat chiar și în cei 7 numeri apăruiți până acum un prețios material, adevărind că poate fi tratată o temă la noi și în mod academic, chiar și pentru publicul de intelectuali de prin orașele noastre — fără de nota veninoasă, fără de polemica, de cele mai multe ori, sterilă. Mai amintim aci că dnii Sextil Pușcariu și Axente Banciu au rubrici permanente, privitoare la ortografie și iimbă, și că dnul Bogdan-Duică redactează rubrica „Discuții literare”. Dorim viață prosperă noului confrate și cetitori câți mai mulți“.)

„Le Figaro” literar despre Panait Istrate. Presa noastră literară, ca să nu fie nici de data aceasta unanimă în păreri asupra unui scriitor nou, s'a împărțit și în fața romanului lui Panait Istrate, *Kyra Kyralina*. Ce este mai edificator asupra uneia din părți e faptul că între cei care bărfesc se află prozatori, a căror... obiectivitate este trădată dela distanță.

Ne mulțumim deocamdată să înregistrăm părerea spusă în suplimentul literar al ziarului „Le Figaro” dela 28 Iunie. După ce face un rezumat al acțiunii, cronicarul francez numește pe Istrate povestitor pitoresc și plăcut, îi remarcă realismul și eleviația morală care se desprinde din spectacolul josnicilor omenesți.

Dar despre roman mai mult, decât despre autor, ne vom ocupa și noi.

Conferința dela Praga și Rusia. În legătură cu Conferința Micei Antante, care se deschide zilele acestea la Praga, ceea ce ne interesează mai mult pe noi este situația în raport cu Rusia. „Prager Presse” ocupându-se de această problemă și menționând și chestiunea Basarabiei, a dat asigurarea că cele trei State, care compun Mica Antantă nu se vor desbina pe nici-o chestiune și că vor desminti toate svonorile care au circulat în acest sens.

„Gazette de Prague”, celălalt oficiu al guvernului ceh, a fost mai precis, scriind:

„În ceea ce privește Rusia, Franța, ca și Anglia, se va forța să găsească o soluție, care să îngăduiască reluarea raporturilor diplomatice și comerciale cu marele Stat.

Negreșit că aceasta este o problemă grea, dar nu nerezolvabilă.

Sigur, chestiunea va fi discutată la Conferința dela Praga și e probabil că Mica Antantă își va îndrepta atitudinea după aceea a marilor puteri“.

Iar mai departe oficiosul ceh scrie:

„S'a spus că chestiunea Basarabiei va fi piatra de împiedicare de care se va sfărâma unitatea Micei Antante. E destul să constatăm că rațiunea de a fi a Micei Antante este să rezolve în comun problemele care ating *interesele tuturor membrilor ei*, ceea ce n'o va împiedica de altminteri — și ea nu se va lipsi de aceasta — ca să procedeze la schimburi de vederi asupra tuturor celorlalte chestiuni“.

E adevărat că articolul se termină cu exprimarea speranței ca România să nu sulezeze la Conferință această chestiune, — dar din partea noastră tocmai aceasta așteptăm dela delegatul român: Să obțină odată părerea oficială a Cehoslovaciei și Jugoslaviei.

DELA ADMINISTRAȚIA REVISTEI. Onorații noștri abonați sunt rugați să binevoiască a ne semnala orice neregulă în legătură cu primirea la timp a revistei. Cu prilejul imprimării unele adrese au fost înserate de două ori, altele însă au fost șterse cu totul. La revizuire au fost descoperite greselile. Domnii cari n'au primit regulat nr. 9, 10, 11, 12 și 13 să binevoiască a ne anunța pentru a le completa imediat colecția. Pentru a ne înlesni evidența registrelor rugăm stăruitor a ni se indica numărul fâșiei pe care este imprimată adresa: acesta este numărul permanent al fiecărui abonament. Administrația revistei „**SOCIETATEA DE MÂINE**“.

IN BUCUREȘTI revista „**Societatea de Mâine**“ se găsește de vânzare cu numărul la librăriile: *Soceo, Cartea Românească și Pavel Suru pe calea Victoriei.*

Administratorul revistei noastre în București, autorizat și cu încasări de abonamente, este d-l Mihailă Bote.

Doctorul OCTAVIAN C. PUȘCARIU
SPECIALIZAT LA PARIS

BOLI GENITO-URINARE,
SIFILIS (BĂRBAȚI—FEMEI),
CYSTOSCOPIE, — URETROSCOPIE,
TRATAMENTE ELECTRICE

Consultațiuni: 8—9 a. m. și 4—7 p. m.

BUCUREȘTI

Telefon 64-52 Str. Brezoianu, 26 bis

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Un nou tarif Cfr. Se vorbește insistent de un nou tarif cfr., atât pentru trenurile de persoane cât și pentru transporturi de mărfuri. Urcarea ar fi de 25 procente. Dacă se adevărește svonul, atunci cu siguranță că se vor simți încurajați să provoace o nouă scumpete toți oamenii de afaceri. Statul este primul mobil în această scumpire. Dacă merge așa înainte, să nu ne mirăm că ne precipităm spre ruină cu valuta noastră. Factorii puterii din stat ar trebui să fie animați de dorința de a provoca ieftinire, iar nu să se lase târși de avalanșa evenimentelor. Ori a stăpâni evenimentele, aceasta este adevărata artă de a governa. Cum să le stăpânești, dacă n'ai concepțiile superioare cari să stabilizească nenunțările crize economice?

Un contencios franco-român la Paris. D-l P. Ciolan, avocat român, a deschis un birou de Contencios Franco-Român la Paris, rue Baudin, 1 (arr 9).

Acest birou se consacră în special cercetării și studierii tuturor chestiunilor juridice privitoare la Franța și la România.

D-l P. Ciolan, care posedă la București, ca și la Paris, cele mai bune relațiuni, și-a asigurat concursul tuturor competițiilor necesare, atât în Franța, ca și în România, spre a duce la bun sfârșit orice afaceri ce i-ar fi încredințate.

Un serviciu special de informațiuni de ordin juridic, administrativ, economic și financiar, e alăturat Contenciosului. El va înlesni într'o largă măsură, raporturile tot mai crescânde între Franța și România. Contenciosul se va ocupa în genere de orice procese, litigii, consultații juridice, transacții, creanțe, expertize amiabile, arbitraje, redactări de acte, certificare de viață, traduceri în diferite limbi, constituiri de societăți, etc.

Aspecte din viața socială și economică a Cehoslovaciei — a avut prilejul să cumpenească de curând o delegație a Uniunii voluntarilor români din Cluj, care a luat parte în săptămâna trecută la congresul legionarilor Ceho-Slovaci, ce s'a ținut în Praga, în mijlocul unor grandioase manifestații și serbători naționale.

Ca să justificăm rostul acestor însemnări — fixăm dela început faptul că Legionarii Ceho-Slovaci sunt pe cale de a-și asigura și în viața socială și economică a statului Ceho-Slovac aceeași importanță

și aceeași avânt de pioneri, pe care l'au avut în crearea politică a statului lor, când formând primele baze ale armatei naționale, au dat în același timp din sinul lor pe conducătorii statului ceho-slovac în frunte cu președintele Mazaryk, Beneš, Girșa, Patejder, Sikrava și alți mulți, la care se alătură memoria atâtor eroi și îndrumători morți și atâtor bravi conducători de oaste națională.

Acești legionari organizați în o puternică uniune cu sute de mii de membri — au găsit sosit momentul să dea cu prilejul recentului Congres un Manifest conținând credințe și puncte de program în ce privește ideologia și munca socială și economică — pe care o necesită consolidarea statului național Ceho-Slovac.

În cadrele de republică, cerând separația bisericii de stat — vor să țină viu sentimentul național, dar să feresc să dea fie pe cărările intoleranței, fie pe acele ale șovinismului pătimaș și învrăjbitor.

În rânduirea socială și economică nu vor să fie nici comuniști nici etatiști — și mai puțin bolșevici, înlocuitori de evoluție cu revoluție. Ei cer garantarea posibilității de muncă și asigurarea rodului muncii pe seama celui care a muncit, ca să se obțină acest rod.

Ca garanție cer o justiție independentă ca să fie dreaptă și o administrație și instrucție în conglăsuire cu principiile și cu nevoile reale ale statului național. Marea problemă ce-și frământă soluțiile este așezarea la locul ce i-se cuvine capitalismului și dublarea lui cu întărirea acțiunii cooperatiste pentru a cărei izbândă cer asigurarea caracterului de bunuri publice și cetățenesti a forțelor motrice și în primul rând a cărbunilor.

După-ce în Cehoslovacia e încă în plină vigoare lupta pentru înțaietate între industrie și agricultură — nici manifestul legionarilor nu lipsește să abordeze — foarte timid — imperativul fixării acestei înțaietăți.

Criza leului. Fluctuațiile năbdăioase din ultimele săptămâni ale cursului leului în stăinătate, au o repercusiune neașteptată asupra capacității de achiziție în intern al leului nostru. Iritația ajunge alături

de panică și în vreme ce băncile și marile întreprinderi năzuiesc să-și asigure rezerve pentru orice eventualitate — posesorii particulari de lei aleargă înfrigurați să-și plaseze leii cu orice preț, în bunuri ce li se par mai stabilizate ca valoare și mai puțin riscate ca preț.

În buimăceala acestei nevroze izvorâtă din cursul leului la Paris și Zürich — cu care, în treacărt fie zis, n'avem nici o legătură efectivă economică de importanță — *prefururile corente* să palopează, până să zăpăcească pe cei ce produc și să aducă apă pe moara speculanților de urâtă speță.

Și tocmai acum în toiul recoltei de cereale, poame, legume etc...

Toți speriați, dar mai ales toți nepatrioții și doritorii de a pescui în turbure — caută soluții în gură mare, ca după ușile închise să-și garanteze loviturile și afacerile pe picior.

În cursa lor cad adeseori și foarte mulți oameni de bună credință — care la fel încearcă propriu sau așteaptă soluții — valutare.

Ori situația nu e nici disperată nici nu prezintă prea mari greutateți sau jertfe — ca să fie îndreptată. O sănătoasă politică economică în cadrul căreia menajarea defectuoasă a consumatorilor să fie înlocuită cu sprijinirea și îndrumarea *producției intensificate* ne dă un prim și puternic pivot pentru însănătoșirea și apoi stabilizarea valutei noastre.

Dacă actualul sistem de guvernare nu are posibilități de a se reconcilia în fața țării și a streinătății — să fie înlocuit cu orice jertfe personale — pentruca producția ajutată de intensificarea exportului să ne poată aduce leii acasă să dispunem noi de lei și nu speculanții dela Zürich, Paris și București.

În același timp amatorii de străinătate să rămână cu leii în țară și consumatorii să-și reducă trebuințele, ce nu pot fi acoperite decât cu articole — de import.

O mică suferință — înmuit mai mică decât a eroilor de pe fronturi care ne-au dat țara întregită — și o cinstită *fortare* a energiilor de producție — și criza leului batjocorit de speculanți — va fi cinstit și apreciat de cetățenii țării.

„Creditul industrial” promite prin unul dintre directorii săi, că în curând va da publicității un amănunțit raport asupra activității din primul semestru al existenței sale. Și până atunci ne informează că până acum a primit 728 cereri ale marii industriei, care solicitau în total credite de 4,291.410.000 lei, între care:

Din vechiul Regat 410 cereri pentru 2,676.1000, din Ardeal și Banat 235 cereri pentru 1,232.400.000, din Basarabia 44 cereri pentru 213,850.000 lei. S'au examinat 215 cereri prin care să cereau 2 miliarde 165 milioane și s'au aprobat credite în valoare de lei: 1 miliard 107 milioane. Până la 5 Iulie, din

aceste credite au intrat în mână industriașilor 823,173.569 lei — față de aproape 4¹/₂ miliarde cerute. Și față de aceste cifre fantastice, când știm că întreg capitalul Creditului Industrial este de abia 500 milioane din care vărsat este numai jumătate. — ușor putem calcula la ce cifră să ridică azi și mai ales la ce cifră se vor ridica mâine *creditele* dela Banca Națională și din alte surse la care recurge Creditul Industrial.

De aceia susțineam noi că va se fie o mare diferență de dobândă în sarcina industriei de pe urma creierii Creditului industrial, căci în loc ca industria să primească credite dela Banca Națională *reorganizată* cu 6% primește aceleași credite din aceeași sursă cu dobânzi îndoite.

Și aceste dobânzi ca și cele corente și particulare — nu sunt numai una, dar constituie poate cea mai de seamă argumentație a scumpetei de azi, ce crește îngrozitor.

Tot pentru „argumentarea” scumpetei se invoacă și noua urcare cu 25% a tarifelor C. F. R. hotărâtă, fără excepție și prea inoportun, tocmai în zilele acestea, de către Consiliul de Ministrii.

(*) **Băile Lipova.** La 1 Iulie s'au deschis Băile Lipova situate pe Murăș în apropierea Aradului. Stațiunea aceasta balneară este poate cea mai ieftină din țară, fiind așezată într-o regiune bogată. Cu Aradul și vestitele podgorii are splendide legături de tramvai electric. Băile sunt complet restaurate și au edificat un hotel nou cu 63 camere cu cea mai modernă instalație. Medicul oficial al băilor este d-l Dr. Sabin Manuilă. Pentru sezonul acesta băile și-au asigurat concursul d-lor Dr. Iuliu Hațieganu prof. univ., Dr. Ioan Goia, docent univ., Dr. Mltrea, medic inspector în Bucuurești și Dr. Const. Stanca, specialis pentru boale de femei.

Toți intelectualii abonează revista

SOCIETATEA DE MÂINE

oglină fidelă a marilor frământări din vremea noastră și cercetătoare a viitorului!

Către depozitari și librari

Rugăm cu insistență a se încheia în fiecare săptămână contul exemplarelor vândute și a ni-se returna restul

Administrația
SOCIETATEA de MÂINE

INDUSTRIA SÂRMEI S. A.

CLUJ

FABRICA: GHIRIȘ (JUDEȚUL TURDA)

FABRICĂM:

Sârmă luminată pentru fabricile de cue. — Fer de beton. — Scoabe. — Cue de tot felul. — Sârmă arsă. arămită, tare. — Sârmă de oțel. — Arcuri de mobilă. Sârmă ghimpată. — Agrafe.

Cereți oferte dela singurul încredințat cu vânzarea produselor noastre:

FERARIA S. A. CLUJ

CALEA VICTORIEI No. 29.

Telefon No.: 4-10, 3-47.

Adr. Telegr.: „FERARIA“ CLUJ.

INTREPRINDERILE FORESTIERE ROMÂNE CLUJ

CALEA
REGELE FERDINAND
38

CAPITAL SOCIAL
65.000.000
LEI

ESPLOATĂRI DE PĂDURI, INDUSTRIALIZAREA ȘI COMERȚUL LEMNULUI, FINANȚARE DE INTREPRINDERI SIMILARE

UZINE:

COROȘTI, LEȘNIC, CLOȘANI, COȚNEA, VALEA DRĂGANULUI, (GARA POIENI) ȘI SÂNDREȘTI

FABRICA DE CELULOZĂ BRAȘOVEANĂ

SOCIETATE ANONIMĂ

ZĂRNEȘTI

BEREA **URSUS** DESCHISĂ

DELA FABRICA **CZELL** DIN CLUJ

este beutura predilectă
a publicului.

Vreți să cunoașteți Ardealul sub aspectele sale sociale și economice?

TARIFUL RECLAMELOR:

	Lei
0 pagină	4000.—
Jum. pagină	2000.—
Un sfert de pagină	1000.—
0 optime „ „	500.—
0 șaisprezecime „ „	250.—

La republicare acordăm reduceri de 40, 50 și 60%.

Revista SOCIETATEA DE MÂINE

este informatorul cel mai obiectiv al tuturor puterilor de muncă și bogăție din cuprinsul regiunii ciscarpatine.

Vechiul regat și celelalte provincii au tot interesul să știe ce se petrece în Ardeal. Abonați „Societatea de mâine“ mare publicație săptămânală, apelați la publicitatea paginilor ei.

Industriași mari și mici!

Rezervați-vă imediat pentru

Târgul de Mostre din Cluj

**dela 31 Aug. până la
14 Septembrie 1924**

spațiul necesar, și trimeteți fără întârziere, buletinul de înscriere

biroului târgului:

CLUJ, CAMERA de COMERT și INDUSTRIE

Intreprinderea Electrotehnică Românească

TEODOR MAIOR Cluj

CALEA VICTORIEI 7 TELEFON 577

Reprezentantul Fabricii de Electromotoare „ENERGIA“

Execută: Instalații de lumină, transmițori de forță, centrale de lumină și forță, instalații complete de semnalizare. Atelier special pentru bobinarea electromotoarelor, dinamouri și magnetouri reparații de acumulatori, magnetizarea potecovelor dela aparatele de aprindere.

Furnizează: Electromotoare de orice tensiune și cai putere, dinamouri și generatoare. Becuri pentru orice tensiune și intensitate luminoasă. Materiale de instalație. Vase de gătit, teare de călcat, etc.

Stațiune proprie de încărcat și verificat acumulatori.

Magazin de candelabre pentru Ardeal S. A.

CLUJ

Calea Reg. Ferdinand

No. 11

***Mare depozit de lămpi
și material electric***

VÂNZARE
EN GROS ȘI EN-DETAIL

FABRICA DE BERE S. A. din TURDA

FABRICAȚIA SPECIALĂ

GLORIA

bere nutritoare din malț dublu

și

COROANA

berea cea mai gustoasă și renumită.

FABRICA: TURDA

Depozit general: CLUJ, Calea Dorobanților No. 11

N O U L

HOTEL „ASTORIA“
DIN TURDA

CAMERE CURATE
RESTAURANT

Principiul meu este: să nu se plângă nimeni, dacă mi-a intrat în casă — — —

PIAȚA MIHAI VITEAZUL NO. 14.